

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Anna Kolmanová

Peněžitý trest

Diplomová práce

Olomouc

2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Peněžitý trest vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci 27. listopadu 2014

.....

Anna Kolmanová

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu diplomové práce JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za vždy ochotný a vstřícný přístup, cenné rady a odborné vedení po celou dobu zpracování mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat JUDr. Jindřichu Pazderovi, státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Olomouci, za odbornou pomoc při vyhledání podkladů pro zpracování 5. kapitoly.

Seznam použitých zkratk

tr. zák.	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
tr. řád	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
slov. tr. zák.	zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov
tr. poriadok	zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov
RT	rejstřík trestů
OPP	obecně prospěšné práce
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Úvod.....	7
1 Peněžitý trest v systému alternativních opatření.....	9
1.1 Krize retributivní justice	9
1.1.1 Nástup restorativní justice	10
1.2 Kategorizace alternativních opatření	10
2 Peněžitý trest.....	13
2.1 Právní úprava podmínek aplikace podle trestního zákoníku	14
2.1.1 Uložení peněžitého trestu v případě zjištěné pohnutky pachatele.....	14
2.1.2 Uložení peněžitého trestu, kde to zákon výslovně stanoví a za přečin.....	15
2.2 Výměra peněžitého trestu	16
2.2.1 Výše denních sazeb	17
2.3 Náhradní trest odnětí svobody	21
2.3.1 Náhradní trest odnětí svobody za případně nevykonaný peněžitý trest	22
2.3.2 Vznik fikce neodsouzení pachatele	23
2.4 Přeměna peněžitého trestu na trest domácího vězení nebo OPP	24
2.5 Výkon peněžitého trestu	26
2.6 Peněžité opatření ukládané mladistvým pachatelům	28
2.6.1 Peněžité opatření.....	28
2.6.2 Peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu	30
2.7 Sankcionování právnických osob	32
2.7.1 Ukládání peněžitého trestu právnickým osobám.....	32
3 Slovenská právní úprava peněžitého trestu	35
3.1 Peněžitý trest jako sankce ukládaná fyzickým osobám	35
3.2 Peněžitý trest jako sankce ukládaná právnickým osobám	37
4 Peněžitý trest ve statistikách.....	39

4.1	Míra ukládání peněžitého trestu.....	39
4.2	Majetková trestná činnost	40
4.3	Krádež.....	42
4.3.1	Podvod a zpronevěra	43
4.4	Peněžítý trest v okrese Olomouc.....	44
5	Rozhodnutí Okresního soudu v Olomouci	47
5.1	Rozsudky, kterými nebyl uložen peněžítý trest	47
5.2	Rozhodnutí, kterými došlo k uložení peněžitého trestu.....	50
	Závěr	53

Úvod

Konkrétní téma *Peněžitý trest* považuji za vhodný námět pro zpracování diplomové práce, neboť v rámci alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody patří k těm s nejstarší historií a v posledních letech byl podroben řadě více či méně úspěšných novelizací, které budou v rámci mé práce podrobně rozebrány. Tuzemská i zahraniční odborná veřejnost opakovaně zdůrazňuje negativní důsledky spojené s ukládáním nepodmíněného trestu odnětí svobody. Snaha nalézt optimální řešení do jisté míry došla svého naplnění v konceptu restorativní justice, která se v českém právním prostředí začíná prosazovat na počátku devadesátých let dvacátého století. I přes svou dlouholetou tradici míra ukládání peněžitého trestu vykazuje sestupnou tendenci. Soudy častěji přistupují k uložení nepodmíněných trestů odnětí svobody nebo jiných alternativních trestů, jako například obecně prospěšných prací.

Cílem práce je na teoretické úrovni obsáhnout hmotněprávní i procesněprávní úpravu peněžitého trestu dle účinné právní úpravy (zákon č. 40/2009 Sb.), za současného zhodnocení dílčích novelizací, předchozí právní úpravy obsažené v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. a jeho komparaci oproti úpravě slovenské. V další části je mým záměrem zhodnotit praktické využití peněžitého trestu ze strany soudů, zejména s ohledem na ustanovení § 39 odst. 7, které obligatorně stanoví, že v případě majetkové trestné činnosti má soud primárně přistoupit k uložení peněžitého trestu nebo jiné sankce postihující pachatele na majetku. Na závěr hodlám zařadit zhodnocení konkrétních rozsudků, kterými byla sankcionována majetková trestná činnost, z hlediska správnosti uloženého trestu.

Struktura mé diplomové práce je vystavěna z 5 číslovaných kapitol. První kapitola nás provází postupným přechodem od retributivní justice ke konceptu justice restorativní a vyústí v komplexní přehled systematiky alternativních opatření. Následuje stěžejní a kvantitativně nejrozsáhlejší kapitola pojednávající o peněžitém trestu. V 7 podkapitolách nalezneme podrobnou právní úpravu peněžitého trestu, která se nevyhýbá konkrétním problematickým aspektům účinné úpravy obsažené v zákoně č. 40/2009 Sb. jak z pohledu sankcionování fyzických osob, s následným samostatným zpracováním peněžitého opatření ukládaného mladistvým pachatelům, tak neopomíjí ani právní úpravu obsaženou v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. V pořadí třetí kapitola se zabývá srovnáním české právní úpravy oproti úpravě ve Slovenské republice, kde je rozebrána hmotněprávní i procesní úprava peněžitého trestu s vytyčením společných i rozdílných aspektů. Peněžitý trest ve statistikách je obsažen v rámci kapitoly čtvrté. Ta postupným přechodem od obecného ke zvláštnímu obsahuje zhodnocení míry ukládání

peněžitého trestu v České republice, dále peněžitého trestu v souvislosti s majetkovou trestnou činností, konkrétním trestným činem krádeže a na závěr je vyhodnoceno ukládání peněžitého trestu v okrese Olomouc. Poslední kapitola je vyústěním rozboru 20 rozsudků, z čehož 4 jsou podrobně přiblíženy čtenáři, s cílem zhodnotit opodstatněnost konkrétně uložené sankce.

Hlavním zdrojem pro zpracování mého tématu mi byla dostupná knižní literatura, odborné příspěvky ze sborníků, judikatura soudů, příslušné právní předpisy, statistické údaje zveřejněné ministerstvem spravedlnosti a údaje získané na základě žádosti o poskytnutí informace podle zák. č. 106/1999 Sb. ze strany Okresního zastupitelství v Olomouci. Při psaní diplomové práce jsem tak postupně využila metodu monografickou, komparativní a analytickou.

1 Peněžitý trest v systému alternativních opatření

1.1 Krize retributivní justice

Na úvod první kapitoly mé diplomové práce pojednávající o peněžitém trestu jako jedné z forem alternativního trestání by bylo s trochou nadsázky trestuhodné necitovat některou z monografií pojednávající o smyslu a účelu trestu. Autor stejnojmenné publikace Jan Lata uvádí, že instituce trestu je stará jako lidstvo samo a nejspíše by ani nebylo v historii lidstva možné najít společnost, která by tresty neznala. Ačkoli existuje nepřehledné množství definic akcentujících různé prvky trestu, společným klíčovým aspektem trestu je újma uložená za porušení právní normy.¹

Jádrem retributivního² přístupu je trest, který má symbolicky odčinit újmu způsobenou v minulosti a preventivně chránit před nežádoucím jednáním v budoucnu. Retributivní pojetí spravedlnosti založené na morální rovnováze „bylo ublíženo – má být potrestáno“ však začalo narážet na nežádoucí efekty.

Pachatel trestného činu si po svém umístění do uzavřeného systému vězeňské komunity osvojuje normy a pravidla, která sdílí ostatní spoluvězni. Izolace od ostatního světa vede vězně k tomu, aby absorbovali zvyky a obyčeje typické pro subkulturu vězení, která je na míle vzdálená od žádoucích vzorců chování, které jsou v ideálním případě dodržovány za zdmi vězeňských cel. Stejně jako všechny organizace ústavní péče i vězení tedy vytváří umělý svět, který oslabuje schopnost člověka postarat se o sebe, svoji rodinu, obživu, práci a schopnost samostatného a autonomního rozhodování vůbec. Neméně závažným důsledkem je také rizikový efekt stigmatizace související s negativní nálepkou, kterou pachatel získává v očích společnosti po propuštění z výkonu trestu. Negativní a podezřívání hodnocení je překážkou zařazení do běžného života, limituje možnosti získání zaměstnání a bydlení, které v konečném důsledku mohou vést k návratu ke kriminálním praktikám a sociálním vazbám nabytým ve vězení.³ Nejen z těchto důvodů v posledních desetiletích narůstají snahy o vytvoření nového systému trestní spravedlnosti, který by při postihu kriminality poskytl účinnější ochranu společnosti, uspokojivější odškodnění poškozených a garantoval skutečnou nápravu pachatele.

¹ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, s. 6.

² Z anglického retributive – kárný, trestající, odvetný.

³ LUBELCOVÁ, Gabriela. Teoretické a aplikačné pozadie modelu restoratívnej spravdivosti. In *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Praha: Leges, 2014, s. 74 – 75.

1.1.1 Nástup restorativní justice

Postupně dochází k zavržení myšlenky, že jedinou možnou reakcí státu na spáchání trestného činu je přísné potrestání a následná (jak bylo výše popsáno v praxi mnohokrát neefektivní) snaha napravit pachatele. V klasickém retributivním systému oběť trestného činu nachází pouze uspokojení ze skutečnosti, že pachatel byl potrestán a nic více, což by nemělo být primárním zájmem oběti., Restorativní justice se zaměřuje na nápravu škod způsobených trestným činem, reintegraci pachatele trestného činu a spojení všech účastníků trestného činu (pachatel, oběť a společnost), a to přímým hlasem v procesu spravedlnosti.⁴

Pomyslný vstup restorativní⁵ justice na pole českého právního prostředí lze spojit se zavedením institutu podmíněného zastavení trestního stíhání k 1. 1. 1994, který byl následován postupným zaváděním dalších alternativních opatření. Na tomto místě považuji za důležité zdůraznit, že ačkoli restorativní justice a alternativní sankcionování v sobě nesou řadu podobných prvků, nelze tyto pojmy zaměňovat. Principy restorativní justice lze uvést v život i v kombinaci či paralelně s trestem odnětí svobody, tudíž restorativní justice nepředstavuje bezpodmínečně alternativu k uvěznění, ačkoli nelze popřít, že sankce vykonávané na svobodě vytvářejí lepší půdu pro realizaci cílů restorativní justice.⁶ V rámci rekodifikace trestního práva hmotného k 1. 1. 2010, kdy došlo k přijetí nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., byla oficiálně zdůrazněna subsidiární úloha trestního práva v právním řádu a ve společnosti vůbec. Posílení úlohy alternativních trestů bylo jednou z hlavních nových koncepčních změn. Trest odnětí svobody má být určen především těm, které musí společnost izolovat.⁷ Trestní právo České republiky nepovažuje trest za odplatu za spáchaný trestný čin, vedle základní ochranné funkce trestní právo usiluje též o zabezpečení sociální reintegrace pachatelů a dále o přiměřenou satisfakci obětem trestných činů.⁸

1.2 Kategorizace alternativních opatření

Stejně jako je tomu v ostatních zemích, i v České republice jsou praktické možnosti uplatnění jednotlivých forem alternativního řešení trestních věcí limitovány konkrétním

⁴ STRÉMY, Tomáš. (ed.): *Restorativna justícia a alternativne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Praha: Leges, 2014, s. 16.

⁵ Z anglického restore – obnovit, uzdravit, restaurovat.

⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 23.

⁷ *Obecně o trestním zákoníku*. [online].reformajustice.cz, [cit. 2. října 2014]. Dostupné na <<http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/obecne-o-trestnim-zakoniku.html>>.

⁸ KALVODOVÁ, Věra. Alternativní sankce a nová kodifikace trestního práva hmotného. In KUČHTA, Josef (ed). *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 17. 4. 2000: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 16.

právním rámcem daného státu.⁹ Jednotlivé druhy alternativních opatření nelze vnímat jako izolované prvky, naopak ve spojení jsou součástí kategorie, systému, který má jednoho společného jmenovatele. Tím je snaha nahrazovat nepodmíněný trest odnětí svobody v procesu sankcionování. Vědecká obec tvořená odborníky z praxe i teorie nerozlišuje pouze alternativy uvnitř systému trestního práva, ale jako neopomenutelnou součást alternativních opatření označila i alternativní postupy realizované mimo trestní právo, mezi které patří zejména mediace.

V rámci této kapitoly budu dále pojednávat o alternativách upravených trestním právem. Alternativní opatření v oblasti trestního práva se člení na alternativy hmotněprávní a procesní. Hmotněprávní alternativy pak lze rozlišovat na alternativní tresty a alternativy k potrestání. Alternativní tresty můžeme obecně definovat jako tresty nespojené s odnětím svobody, které je soudce oprávněn uložit v případech, kdy by za stejných okolností bylo možné uložit i nepodmíněný trest odnětí svobody.¹⁰ Jinými slovy alternativní trest v sobě nemůže zahrnovat žádnou ztrátu svobody.¹¹ Pokud se přikloníme k této velice široké definici, z kompletního výčtu trestných činů obsažených v § 52 tr. zák. tuto podmínku naplní všechny tresty s výjimkou nepodmíněného trestu odnětí svobody. Užší pojetí alternativních trestů bere v potaz především jejich účel, tedy jako náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody.¹² V tom případě bychom dle českého právního řádu do kategorie alternativních trestů podřadili trest domácího vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest a podmíněné odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem. Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, obsahuje další alternativní opatření v užším pojetí a tím je peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu.¹³ Podle názorů odborné veřejnosti by alternativní tresty měly minimalizovat, nikoli úplně vyloučit aplikaci krátkodobých trestů odnětí svobody a k jejich využití by se mělo přistupovat zejména v případech, kdy soud uvažuje o uložení krátkodobých trestů odnětí svobody.¹⁴ Hmotněprávními alternativami k potrestání jsou jednak upuštění od potrestání a dále podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. Jsou charakteristické tím, že soud sice vynese odsuzující rozsudek, avšak nepřistoupí k uložení

⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15.

¹⁰ Kuchta, Josef, Válková, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 214.

¹¹ NEZKUSIL, Jiří. *Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody (Helsinki 26. – 28. 9. 1987)*. Praha, 1989, s. 5.

¹² ŠCERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 31.

¹³ Srov. např. KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 113-114.

¹⁴ HRUDKA, Josef. Místo mediace a alternativního řešení trestních věcí v sociální prevenci kriminality. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2007, č. 4, s. 83.

konkrétního trestu. Jejich uplatnění napomáhá k naplnění zásady subsidiarity trestní represe a dále umožňují společně s dalšími formami trestněprávní reakce žádoucí diferenciaci přístupu k řešení rozličných trestních případů, zejména tam, kde je na místě prostor pro pozitivní ovlivnění chování pachatele. Lze je využít ve standardním soudním řízení, tedy v hlavním líčení před soudem a ve veřejném zasedání před odvolacím soudem, pouze za předpokladu, že soud uzná obžalovaného vinným z projednaného trestného činu.¹⁵ Oproti tomu procesní alternativy jsou zvláštním způsobem trestního řízení a mezi tyto tzv. odklony řadíme podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odstoupení od potrestání, které je možné uložit v rámci sankcionování mladistvých.

¹⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 282.

2 Peněžitý trest

Trestní zákoník v souladu se zásadou *nulla poena sine lege* obsahuje v § 67 až 69 tr. zák. právní úpravu a podmínky aplikace peněžitého trestu, který představuje typický druh majetkové trestní sankce, avšak není určen výhradně a pouze pro postih majetkových trestných činů.¹⁶ Peněžitý trest je tradičním prostředkem sankčních systémů a jednou z nejvyužívanějších alternativ ke krátkodobým trestům odnětí svobody.¹⁷ Uložení peněžitého trestu je možné i vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody s výjimkou ustanovení § 67 odst. 2 písm. b), kde zákon stanoví nemožnost této kumulace.

Tak jako mince, která v tomto případě představuje více než přiléhavou metaforu, má svůj rub a líc, stejně tak i uložení peněžitého trestu je provázáno určitými protichůdnými důsledky. Na jedné straně jde o finančně výhodnou záležitost z pohledu státního rozpočtu, neboť zaplacené částky připadají státu.¹⁸ V opozici k tomuto benefitu však vystupuje rodina a osoby spjaté se samotným pachatelem, vůči kterým má ekonomické závazky. V neposlední řadě nelze opomenout též oprávněné zájmy poškozeného (srov. § 38 odst. 3 tr. zák.) jako jeden z faktorů, které musí soud při ukládání peněžitého trestu vzít v potaz. Tím se ale neliší od jiných druhů trestů, které rovněž postihují i jiné osoby než samotného pachatele. Dochází tak k omezení uplatnění zásady personality trestu. V rámci žebříčku hodnocení míry užití a efektivity ve světle evropských zemí si peněžitý trest drží jednoznačně přední příčku, neboť při správné aplikaci právních norem a soudcovského uvážení odráží individuální okolnosti případu, osobní a majetkové poměry pachatele a škodlivost činu, v důsledku čehož se vytváří prostor pro odstupňování výše trestu.¹⁹

Primárním účelem peněžitého trestu je tedy postihnout snahu pachatele získat neoprávněný prospěch, a to odčerpáním finančních prostředků získaných v přímé souvislosti s trestnou činností a dále i těch, které by mohly být použity na páchání další trestné činnosti. Tím se projevuje především zábranná funkce peněžitého trestu.²⁰

¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 416.

¹⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 484.

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87.

¹⁹ VANDUCHOVÁ, Marie. Peněžitý trest – praxí nedocenená alternativa trestu odnětí svobody? In VANDUCHOVÁ, Marie (ed), GŘIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 425.

²⁰ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci)*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 144.

2.1 Právní úprava podmínek aplikace podle trestního zákoníku

Soud může uložit peněžitý trest, pokud pachatel naplní jednu ze tří následujících podmínek:

1. pachatel úmyslným trestným činem pro sebe či jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch (§ 67 odst. 1 tr. zák.),
2. trestní zákon ve zvláštní části uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje [§ 67 odst. 2 písm. a) tr. zák.],
3. trestní zákon peněžitý trest ukládá za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá [§ 67 odst. 2 písm. b) tr. zák.].

Ve všech výše uvedených případech může být peněžitý trest uložen jako trest samostatný, anebo vedle trestu jiného. Určité limity formuluje ustanovení § 53 odst. 1 tr. zák., když výslovně stanovuje neslučitelnost peněžitého trestu s trestem propadnutí majetku. Tento zákaz je odůvodněnou překážkou dvojího postihu majetkové sféry pachatele.²¹ Rovněž ustanovení § 68 odst. 6 tr. zák. určitým způsobem omezuje aplikaci peněžitého trestu, když požaduje, aby závěr o dobytosti peněžitého trestu předcházelo odůvodněné zjištění osobních a majetkových poměrů pachatele, neboť zřejmá nedobytnost zakládá překážku pro jeho uložení. Tento závěr zákonodárce nelze než přijmout za zcela logický, neboť v případě jeho faktické nevykonatelnosti ani za umožnění zaplacení ve splátkách by ve své podstatě znamenalo výkon náhradního trestu odnětí svobody rovnající se uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody (shodně též Rt 22/1977 – II). V případech, kdy vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a k osobě a poměrům pachatele není uložení jiného trestu zapotřebí, lze peněžitý trest uložit jako trest samostatný.²² Soud jej ukládá odsuzujícím rozsudkem nebo trestním příkazem.

2.1.1 Uložení peněžitého trestu v případě zjištěné pohnutky pachatele

Majetková povaha peněžitého trestu z něj činí vhodný nástroj k dosažení nápravy pachatele, který se dopustil úmyslného trestného činu spáchaného se zjištěnou pohnutkou, ať již byl motivován majetkovým prospěchem nebo vykazoval negativní vztah či nešetrnost k nedotknutelnosti cizího majetku. V případě postupu podle § 67 odst. 1 tr. zák. je pro uložení peněžitého trestu rozhodující forma zavinění, musí se tedy předně jednat o úmyslný trestný

²¹ SOUKUP, Pavel. Peněžitý trest. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 9, s. 24.

²² NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010, s. 171.

čin a být naplněn majetkový motiv činu. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně.²³ Při souběhu více trestných činů postačí, pokud uvedeným požadavkům vyhovuje alespoň jeden z nich. Přednostně se zkoumá právě naplnění podmínek dle § 67 odst. 1 před případným postupem dle odstavce následujícího (viz slova „ Bez podmínek odstavce 1“). Podle § 67 odst. 1 bude peněžitý trest ukládán buď za zločin, pokud za danou sankci ve zvláštní části tr. zák. není peněžitý trest výslovně uveden, anebo za úmyslný přečin, jestliže peněžitý trest není uveden ve zvláštní části tr. zák. za spáchání tohoto přečinu a rovněž nejsou-li splněny ani podmínky pro uložení peněžitého trestu podle § 67 odst. 2 písm. b).²⁴ Ukládání peněžitého trestu tedy není omezeno typovou závažností trestného činu, tudíž je možné jej uložit za jakýkoli trestný čin nevyjímaje zvláště závažný zločin. Majetkovým prospěchem je nejen získání přírůstku majetku pachatele, ale i jednání, jímž neoprávněně zabránil úbytku svého majetku. Například se může jednat o zkrácení daně. V případě, kdy nelze takový prospěch odčerpat prostřednictvím trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty či uložením povinnosti nahradit způsobenou škodu, což by měl být dle judikatury primární postup, dochází k vytvoření aplikačního prostoru pro využití peněžitého trestu.²⁵ Bylo by mylné se domnívat, že peněžitý trest postihuje výhradně majetek získaný trestnou činností. Zákonodárce neopomněl ani situace, kdy je sankcionován pachatel, jenž se snažil, byť neúspěšně, neoprávněně získat majetkový prospěch. Zde funkci odčerpání peněžních prostředků nabytých v souvislosti s trestnou činností nahrazuje výchovný efekt peněžitého trestu, neboť postiženy mohou být i hodnoty, které pachatel nabyl poctivou prací a majetek, o jehož rozšíření usiloval, je mu paradoxně zmenšen.²⁶

2.1.2 Uložení peněžitého trestu, kde to zákon výslovně stanoví a za přečin

Ustanovením § 67 odst. 2 tr. zák. je rozšířen prostor pro uložení peněžitého trestu na trestné činy, u kterých není naplněna subjektivní stránka trestného činu ve formě úmyslu. Dále v případě, že daný trestný čin byl spáchán úmyslně, pachatel zároveň nezískal nebo se nesnažil získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch a současně kdy soud vedle peněžitého trestu ukládá i nepodmíněný trest odnětí svobody. Toto lze dovodit, neboť v případě, kdy pachatel získal, nebo se snažil svým jednáním získat majetkový prospěch, bude soud ukládat peněžitý trest dle § 67 odst. 1 tr. zák., a při spáchání přečinu, za který nebude

²³ SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 340.

²⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 889.

²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.2. 1983, sp zn. 11Tz 3/83.

²⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 248.

uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, přichází v úvahu postup dle § 67 odst. 2 písm. b) tr. zák.

Alternativní povaha peněžitého trestu ve vztahu k trestu odnětí svobody jednoznačně vyplývá z ustanovení § 67 odst. 2 písm. b) tr. zák., které dovoluje uložení peněžitého trestu za jakýkoli přečin, pokud soud dospěje k závěru, že vzhledem k povaze a závažnosti činu a k osobě a poměrům pachatele není zapotřebí uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Na rozdíl od předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 140/1969 Sb. účinné do 31. 12. 2009, která dovoľovala uložení peněžitého trestu u trestných činů, jejichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřesahovala tři roky, se škála trestů, za které může být peněžitý trest uložen, rozšířila.²⁷ Další rozdíl oproti předchozí úpravě [srov. § 53 odst. 2 písm. b) zák. č. 140/1961 Sb.] lze spatřovat v komparaci s ustanovením stávajícího § 67 odst. 2 písm. b) tr. zák., který výslovně uvádí absenci potřeby ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody, z čehož lze dovodit, že kombinace s podmíněně odloženým trestem odnětí svobody nebo podmíněným odsouzením s dohledem či s dalšími alternativními tresty přípustná je.²⁸ Tento postup bude odůvodňovat zejména nižší závažnost konkrétního spáchaného přečinu, protože přečiny patří mezi typově méně závažné trestné činy a pouze tento fakt by nebyl dostačující k odůvodnění, že uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody není zapotřebí. Stejně tak při hodnocení osoby pachatele a jeho poměrů bude soud brát v potaz v souladu s ustanovením § 39 odst. 1 tr. zák. při úvahách o druhu trestu a jeho výměře především dosavadní bezúhonnost pachatele. Vzhledem k systematickému zařazení § 67 odst. 3 tr. zák., které zakotvuje uložení peněžitého trestu jako trestu samostatného, lze vydedukovat, že se tato možnost vztahuje na všechny výše uvedené případy ukládání peněžitého trestu. Je zde však jediná omezující podmínka u všech tří alternativ spočívající v tom, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a k osobě a poměrům pachatele není zapotřebí uložení žádného jiného trestu, než právě trestu peněžitého. To ovšem nevylučuje uložení samostatného peněžitého trestu vedle ochranného opatření (srov. přiměřeně R II/1967).²⁹

2.2 Výměra peněžitého trestu

Dle předchozí právní úpravy byla výměra peněžitého trestu současně s podmínkami pro jeho uložení stanovena v úvodním ustanovení § 53 odst. 1 tr. zák. ve formě finální částky, kterou byl odsouzený povinen zaplatit. V rámci tohoto ustanovení bylo možné peněžitý trest

²⁷ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010, s. 340.

²⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 249.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 892-893.

uložit v rozmezí od 2000 Kč za stanovení horní hranice 5 000 000 Kč. Nevýhodu této metody lze spatřovat v tom, že soud musí při vyměřování výše peněžitého trestu zohlednit jak závažnost spáchaného trestného činu a možnost nápravy pachatele, tak i jeho majetkové poměry, což se při stanovení konečné částky dalo vyčíst jen stěží, pokud vůbec.

Řešení této neutěšené konstrukce a celkově nejvýraznější novinku do právní úpravy peněžitého trestu přineslo vyměřování tohoto trestu prostřednictvím tzv. denních sazeb. Kořeny tohoto systému sahají do 20. let 20. století na území Finska, odkud se následně rozšířil do ostatních zemí.³⁰ Obdobným způsobem prostřednictvím denních sazeb bylo možné ukládat mladistvému peněžitý trestní opatření podle § 27 odst. 2 ZSVM ve znění účinném do 31. 12. 2009, tudíž se nejedná o novum úpravy v pravém slova smyslu.³¹ Možnost uložení peněžitého opatření však bylo pouze jednou z alternativ, neboť soud pro mládež byl oprávněn uložit peněžitý opatření i stanovením výsledné částky. Další úskalí této úpravy spočívalo ve faktu, že stanovení peněžitého opatření ve formě denních sazeb bylo zásadně možné pouze za předpokladu, že mladistvý pachatel byl výdělečně činný i pokud majetkové poměry mladistvého odůvodňovaly právě využití denních sazeb. Právní úprava obsažená v ZSVM může být považována za jistý experiment v oblasti vyměřování denních sazeb.³²

Systém denních sazeb je nutné vykládat jako způsob, kterým se stanoví celková výše částky, jež tvoří peněžitý trest, nikoli jak by se na první pohled mohlo zdát, formu výkonu prostřednictvím termínovaných splátek. Ta sice rovněž přichází v úvahu, ale za předpokladu, že bylo již při uložení peněžitého trestu rozhodnuto dle § 68 odst. 5 věty druhé tr. zák., nebo druhou možnost představuje aplikace § 342 odst. 1 písm. b) tr. řádu při výkonu peněžitého trestu. V § 68 odst. 1 tr. zák. je zákonodárcem stanoven jejich počet, a to nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb, přičemž v právní úpravě mladistvých je maximální počet denních sazeb snížen na polovinu, tedy 365 (viz. § 27 odst. 2 ZSVM). Peněžitý trest může být vyměřen pouze v tuzemské měně, tzn. v korunách českých (§ 13, § 16 odst. 1 ČNBZ).³³

2.2.1 Výše denních sazeb

Výše denních sazeb peněžitého trestu činí dle § 68 odst. 2 u dospělého pachatele nejméně 100 Kč a nejvýše 50 000 Kč. Násobkem počtu denních sazeb a jejich výše dojdeme k rozpětí celkové výměry trestu, která se pohybuje od 2000 Kč do 36 500 000 Kč. Tato

³⁰ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009, s. 36.

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 895.

³² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 251.

³³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 896.

hranice nemůže být snížena ani zvýšena mimo rámec stanovený tr. zák.³⁴ U mladistvého pachatele se výše denní sazby tradičně opět snižuje a to na rozmezí 100 Kč až 5000 Kč, zatímco při sankcionování právnické osoby je výše denní sazby stanovena v § 18 odst. 2 ZTOPO, přičemž celková výše peněžitého trestu se může vyšplhat až na částku 1 460 000 000 Kč. Ačkoli se výše peněžitého trestu u fyzických osob ukládá nejčastěji v rádech desetitisíců, považují zvýšení horní hranice o 31 500 000 Kč za krok správným směrem, neboť je tím lépe zajištěna individualizace peněžní sankce u majetnějších pachatelů, která v předešlé výši mohla představovat jen určitý zlomek výnosu majetkové trestné činnosti, která má být peněžitým trestem následně odčerpána.³⁵ Hodnota majetkového prospěchu získaného trestným činem však neomezuje výměru ukládaného peněžitého trestu.³⁶

Ustanovení § 68 odst. 3 tr. zák. je vodítkem pro určení, dle jakých kritérií se stanoví výše obou základních veličin, a to jak konkrétní počet denních sazeb, tak výši jedné denní sazby. Předně soud určí počet denních sazeb s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu v souladu s obecnými kritérii, která soud obligatorně posuzuje dle § 39 odst. 2 tr. zák., neboť škála trestných činů, za které je možno peněžitý trest uložit, je značně široká.

Na tomto místě je třeba si uvědomit, že podmínky pro ukládání peněžitého trestu stanovené v § 67 odst. 1 a § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák. umožňují jeho využití jak u přečinů, zločinů, ale i zvláště závažných zločinů, tudíž soud bude muset hodnotit i typovou závažnost spáchaného trestného činu. S mírou závažnosti spáchaného trestného činu úměrně stoupá i jeho společenská škodlivost, což se nepochybně promítne i do výše počtu denních sazeb. Výše denních sazeb je následně určena se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele, přičemž základním měřítkem pro úvahu soudu by měl být čistý příjem, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den. Snahou soudu je pak vyčíslit konečnou výši peněžitého trestu, který má být pachatelem pocíťován jako nikoli zanedbatelná újma, na straně druhé by pro pachatele neměl být likvidační. Výše čistého denního příjmu se vypočte v návaznosti na tom, zda je pachatel v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru nebo pracovnímu vztahu či nikoli. Pokud je pachatel v pracovním poměru, lze jako podklad pro výpočet denní sazby využít průměrný čistý příjem vypočtený na základě ustanovení § 351 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, za současného potvrzení zaměstnavatele. V případě že pachatel není v pracovním poměru, ale je výdělečně

³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. září 1966, sp. zn. 8 Tz 47/66.

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.2. 1983, sp. zn. 11 Tz 3/83.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87.

činný, lze využít částku vypočtenou z daně z příjmu fyzických osob za poslední daňové přiznání.³⁷

Na základě poskytnutých rozsudků, kterými byl uložen peněžité trest (viz. podkapitola 5.2), jsem došla k závěru, že ve fázi určení výše denní sazby peněžitého trestu soud postupuje odlišným způsobem, než požaduje zákon. V ideálním případě by měl soud nejprve určit počet denních sazeb s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a následně výši denních sazeb se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Ve většině případů se však výše peněžitého trestu odvíjela od rozsahu škody způsobené trestným činem a soud tak po stanovení finální výše trestu přistoupil k rozpočítávání výše denní sazby.³⁸

K naplnění výchovného účinku trestu je žádoucí, aby výše peněžitého trestu odpovídala alespoň trestným činem způsobenému zmenšení majetku nebo nedostavení se očekávaného zisku.³⁹ Za předpokladu, že nebude možné zjistit pachatelovy příjmy žádným z výše uvedených způsobů, přichází v úvahu opatření výpisů z bankovního či jiného peněžního účtu pachatele, zprávy od orgánů sociálního zabezpečení, svědecké výpovědi a podpůrně též odhad soudu. Jeví se mi jako zcela korektní, když zákonodárce neklade jako jediné měřítko skutečný nebo možný denní příjem pachatele, neboť jsou zde i další faktory, které napomáhají dotvořit celkový obraz majetkových poměrů pachatele, jako například pachatelovo jmění a výnosy z něj.⁴⁰

I když je možnost stanovení podkladů pro určení výše denních sazeb odhadem koncipována jako subsidiární, z pohledu praxe bude v našem prostředí, kde řada osob samostatně výdělečně činných vykazuje nulový či dokonce záporný výsledek příjmů, možností neopominutelnou, avšak soudy využívanou jen velmi zřídka. K tomuto se vyjadřuje JUDr. Michael Vrtek, Ph.D., ve smyslu, že se ve své podstatě nejedná o nikterak složitou záležitost, když zákonodárce ponechává prostor pro volní úvahu, za využití všech výše uvedených prostředků. Ačkoli tento postup bagatelizuje na záležitost použití zdravého rozumu, kterým, s veškerou úctou doufám, oplývají bez výjimky všichni „talároděnci“, v další části svého příspěvku argumentuje, že zvolený přístup nebyl prozatím pro české prostředí zvolen vhodně, neboť vychází ze skandinávských zemí, kde je přístup k potřebným

³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 898.

³⁸ Shodně JUDr. Michael Vrtek, Ph.D., In LATA, Jan. *Tresty alternativní a nepodmíněné. Státní zastupitelství*. 2014, roč. 12, č. 1, s. 11.

³⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 2. 1999, sp. zn. 3 Tz 163/1998.

⁴⁰ SOUKUP, Pavel. Peněžité trest. *Trestní právo*. 2007, roč. 12, č. 9, s. 25.

informacím mnohem transparentnější.⁴¹ Nedostatek současné právní úpravy obsažené v ustanovení § 68 tr. zák. lze spatřovat v absenci výslovného požadavku, aby soud v rámci stanovení a vyměřování peněžitého trestu bral v potaz nároky věřitelů pachatele a též samotného poškozeného, o čemž jsem se zmínila již výše. Jistým vodítkem pro řešení této mezery by mohlo být použito ustanovení §14 odst. 3 ZTOPO, kde je explicitně stanoven požadavek, aby při ukládání trestních sankcí bylo přihlíženo i k důsledkům, které mohou nastat právě vůči osobám, ke kterým má pachatel závazky. Tr. řád v ustanovení § 343 odst. 2 a § 344 odst. 1 omezuje vymáhání peněžitého trestu v případě, kdy by mělo dojít ke zmaření uspokojení přiznaného nároku na škodu poškozeného a dále nařizuje upuštění od výkonu uloženého peněžitého trestu v situaci, kdy by byla ohrožena výživa nebo výchova osoby, k jejíž výživě nebo výchově je odsouzený povinen. Stejný přístup je potvrzen i v rámci judikatury, tedy že přednost před zaplacením peněžitého trestu mají závazky pachatele, předně tedy jeho zákonná vyživovací povinnost.⁴² Problémy spojené s konstrukcí peněžitého trestu nevyhnutelně vedou k poklesu ukládání peněžitého trestu, jehož míra využívání je z dlouhodobějšího hlediska poměrně nízká.

Z formálního hlediska kladeného na odsuzující rozsudek v návaznosti na ustanovení § 68 odst. 5 tr. zák. uvede soud počet a výši denních sazeb. Výslovné uvedení obou kvantitativních veličin, které určují celkovou výměru peněžitého trestu, je podstatné pro ověření v případném opravném řízení, zda uložená sankce odpovídá povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a rovněž osobním a majetkovým poměrům pachatele. V rozsudku tedy nemusí být určena finální částka peněžitého trestu. Dovedu si představit, že pro právně nevzdělaného odsouzeného pachatele může být absence vyčíslení výsledné výše značně matoucí a může u něj vzbudit mylné představy, což dokládá i hojné komentování ustanovení § 68 odst. 1 a 2 v odborné literatuře, kde je upozorňováno, že se nejedná o způsob výkonu, nýbrž stanovení peněžitého trestu. Nejen z tohoto důvodu bych raději preferovala i uvedení celkové výše peněžitého trestu, která nepopíratelně vzbuzuje větší odstrašující efekt a podává přehlednější koncept odsuzujícího rozsudku, případně trestního příkazu.

Jestliže soud již v době ukládání peněžitého trestu dospěje s ohledem na osobní a majetkové poměry pachatele k závěru, že jej nebude schopen ihned zaplatit, může povolit přiměřené měsíční splátky. Rovněž je v ustanovení § 68 odst. 5 tr. zák. zakotveno fakultativní opatření spočívající ve ztrátě výhody těchto splátek pro případ včasného nezaplacení jednotlivé dílčí splátky. Takové rozhodnutí je součástí výroku rozsudku, jímž byl peněžitý

⁴¹ Blíže LATA, Jan. Tresty alternativní a nepodmíněné. *Státní zastupitelství*. 2014, roč. 12, č. 1, s. 11-12.

⁴² Rozsudek Najvyššieho súdu v Bratislave ze dne 17. 2. 1977, sp. zn. 2 Tzf 3/76.

trest uložen a obsahuje výši měsíčních splátek a jejich splatnost. O jinou situaci se jedná v případě postupu dle § 342 odst. 1 tr. řádu, kdy soud v rámci vykonávacího řízení povolí splácení peněžitého trestu nebo odklad výkonu peněžitého trestu na žádost odsouzeného. „Odsouzený, kterému byl uložen peněžitý trest, může v případě, že není schopen zaplatit celý trest najednou, požádat soud o povolení splátek. Pokud soudu prokáže existenci takových důvodů, budou mu splátky povoleny. Trest však musí být ve splátkách zaplacen nejpozději do jednoho roku od právní moci rozhodnutí o uložení trestu.“⁴³ Žádost odsouzeného musí být náležitě odůvodněna a rozhoduje o ní předseda senátu.⁴⁴ Pokud ani umožnění placení peněžitého trestu formou měsíčních splátek s ohledem na osobní a majetkové poměry pachateli zjevně nepostačuje, nezbyvá než v souladu s ustanovením § 68 odst. 6 tr. zák. uzavřít, že peněžitý trest je nedobytný a soud tudíž k jeho uložení nepřistoupí. Nedobytnost musí být zřejmá již v době rozhodování a pro její konstatování nepostačuje pouhá pravděpodobnost, že pachatel zamýšlený peněžitý trest nezaplatí, ani jeho neochota peněžitý trest zaplatit.⁴⁵

2.3 Náhradní trest odnětí svobody

Ačkoli je z pohledu nejen právního logické, že překonáním problematických aspektů se jedinec či společnost poučí a přinejmenším se k starým chybám nevrací, vývoj zákonné úpravy náhradního trestu odnětí svobody v tomto směru svědčí o opaku. Pokud nahlédneme do právní úpravy účinné do 31. 8. 1995, zjistíme, že její znění nám může být více než povědomé. Ta totiž ve svém ustanovení § 54 odst. 2 vyžadovala uložení náhradního trestu odnětí svobody až v situaci, kdy hrozí jeho zmaření, tedy nikoli pro případ, že by peněžitý trest nebyl vykonán. Na to navazující ustanovení trestního řádu § 344 odst. 2 umožňovalo nařízení výkonu náhradního trestu resp. jeho části v případě, kdy peněžitý trest nebyl zaplacen. Povolení odkladu výkonu peněžitého trestu či stanovení splátek nebylo možné. Tato úprava byla po právu kritizována, neboť vymáhání peněžitého trestu bylo časově náročné, a pokud pachatel zaujal negativní či pouze pasivní postoj k zaplacení peněžitého trestu, nebylo možné nařídit náhradní trest odnětí svobody a následně byl peněžitý trest vymáhán v rámci občanskoprávního řízení. Nařízení náhradního trestu odnětí svobody ihned po nezaplacení peněžitého trestu bez nutnosti prokazování nebezpečí zmaření, které se dokazovalo značně

⁴³ *Žádost o povolení splátek peněžitého trestu.* [online].pravnik.cz, [cit. 15. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.pravnik.cz/vzory-smluv/i-59-zadost-o-povoleni-splatek-peneziteho-trestu.html>>.

⁴⁴ Srov. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 4. května 1973, sp. zn. Tpj 2/73.

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář.* 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 901.

obtížně, bylo umožněno novelou č. 152/1995 Sb. Jasný krok směrem kupředu byl učiněn s přijetím právní úpravy účinné do 31.12.2009, kdy nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody nastupovalo okamžitě poté, co nedošlo k zaplacení peněžitého trestu. V ustanovení § 54 odst. 3 zák. č. 140/1961 Sb. byla stanovena maximální výše náhradního trestu odnětí svobody dva roky a v případě nezaplacení peněžitého trestu ve stanovené lhůtě, pokud nebylo na místě upuštění od výkonu trestu, jeho odklad či povolení splátek, přímo nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody. S přijetím účinné právní úpravy došlo ke dvojnásobnému zvýšení maximální možné hranice stanovené pro výši náhradního trestu odnětí svobody ze dvou let na čtyři roky, což je ale vzhledem k zvýšení samotné horní hranice peněžitého trestu racionální.

Osobně bych pro větší transparentnost upřednostňovala zvýšení možné hranice náhradního trestu odnětí svobody na pět let, čímž by došlo k vyrovnání výměry trestu odnětí svobody, kterou lze uložit pachateli za přečin. Méně pochopitelné se ovšem jeví zpátečnické počínání zákonodárce, kterým do značné míry oslabil funkci náhradního trestu odnětí svobody jako následku za nevykonání peněžitého trestu.⁴⁶

2.3.1 Náhradní trest odnětí svobody za případně nevykonaný peněžitý trest

Účinná právní úprava umožňuje nařízení peněžitého trestu, resp. jeho poměrné části až za splnění čtyř kumulativně stanovených podmínek:

1. peněžitý trest nebyl zaplacen,
2. nepřichází v úvahu upuštění od výkonu peněžitého trestu, odklad výkonu trestu ani povolení splátek,
3. v úvahu nepřichází ani přeměna na trest domácího vězení nebo obecně prospěšných prací,
4. je zjevné, že výkon peněžitého trestu by mohl být zmařen.

Tento postup je pro soud značně komplikovaný a klade na něj břemeno v podobě prokazování nebezpečí, že výkon peněžitého trestu by mohl být zmařen.⁴⁷ Ačkoli není z důvodové zprávy k návrhu nového trestního zákoníku jasné, které úvahy provázely návrat ke kritizované právní úpravě, JUDr. Ščerba, Ph.D. nabízí hned dva možné motivy, které se odzrcadlily v ústavně právním výboru Poslanecké sněmovny, který mimo jiné doporučil právě onu formu změny týkající se podmínek pro nařízení náhradního trestu odnětí svobody. První

⁴⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 255-256.

⁴⁷ NOVOTNÝ, Oto. *Alternativy uvěznění. Právní praxe*. 1993, roč. 41, č. 2, s. 72.

cíl tak spatřuje ve snaze zvýšit příjmy státního rozpočtu a jako druhou alternativu snahu o snížení počtu vězňených osob.⁴⁸

Stanovení náhradního trestu odnětí svobody dle ustanovení § 69 tr. zák. je obligatorní součástí výroku odsuzujícího rozsudku, kterým byl uložen peněžitý trest. Náhradní trest odnětí svobody nesmí spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesáhnout horní hranici trestní sazby stanovené ve zvláštní části tr. zák. za daný trestný čin. Je-li horní hranice nižší než čtyři roky, náhradní trest odnětí svobody ji nesmí přesahovat.⁴⁹ Na rozdíl od trestu obecně prospěšných prací, kde je pro výměru náhradního trestu odnětí svobody stanovena přepočítací klauzule, u peněžitého trestu tento institut jasného přepočtu chybí. Konkrétní výměru náhradního trestu odnětí svobody tak určí soud dle obecných zásad platných pro ukládání trestu obsažených v ustanovení § 39 tr. zák. a přihlédne zejména k tomu, aby náhradní trest byl rovnocennou alternativou a zároveň dostatečným motivem pachatele pro zaplacení peněžitého trestu.⁵⁰ V případě, kdy byl peněžitý trest uložen vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, je možné nařídít výkon náhradního trestu odnětí svobody nezávisle na trestu hlavním. Náhradní trest odnětí svobody soud neuloží, pokud ukládá pachateli v rámci souhrnného trestu peněžitý trest ve stejné výši, v jaké mu byl uložen dřívějším rozsudkem, jehož výrok o trestu se při uložení souhrnného trestu zrušuje a peněžitý trest uložený dřívějším rozsudkem byl již zaplacením zcela vykonán (R 22/2001).

Změnu právní úpravy náhradního trestu odnětí svobody nelze hodnotit pouze negativně. Tento krok má, jak již bylo výše uvedeno i své pozitivum. Novelou tr. zák. se snižuje riziko nárůstu vězeňské populace v důsledku nevykonaných peněžitých trestů, neboť při nezaplacení peněžitého trestu soud ihned nenařídí náhradní trest odnětí svobody, ale přistoupí k jeho vymáhání. Kladně ovšem nelze vnímat možné nebezpečí zdlouhavého výkonu vymáhaných peněžitých trestů a s tím spojenou nižší efektivitu uložených peněžitých trestů.

2.3.2 Vznik fikce neodsouzení pachatele

Ustanovení § 69 obsahuje dvě protichůdné situace. Jednak výše popsané ukládání náhradního trestu odnětí svobody za nevykonaný peněžitý trest, ale jednak i z pohledu pachatele pozitivní vznik fikce, kdy se na něj po řádném vykonání peněžitého trestu hledí, jako by nebyl odsouzen. K zahlázení odsouzení ovšem nedochází vždy, tedy při každém

⁴⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 257.

⁴⁹ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 486.

⁵⁰ SOTOLÁŘ, Alexandr, PÚRY, František, SÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 346.

splnění uloženého peněžitého trestu, nýbrž pouze v případech, kdy byl pachatel trestán za přečin spáchaný z nedbalosti (§ 69 odst. 2 tr. zák.). Jestliže byl pachatel odsouzen za vícero přečinů a alespoň jeden z nich byl spáchán úmyslně, nelze ustanovení o zahlazení odsouzení aplikovat. Přichází však v úvahu postup dle §105 tr. zák.⁵¹ Toto omezení je zcela pochopitelné, neboť je třeba vycházet z toho, že peněžitý trest může být ukládán, jak bylo výše uvedeno, v krajním případě i za zvlášť závažný zločin a tudíž zákonodárce nespojuje s vykonáním peněžitého trestu v typově závažnější trestné činnosti fikci neodsouzení pachatele. Osobně se domnívám, že by bylo vhodné tento kladný aspekt spojit nejen s nedbalostními přečiny, ale s přečiny obecně, zejména s ohledem na možnost přeměny peněžitého trestu na trest obecně prospěšných prací, u nějž se právní úprava fikce neodsouzení taktéž neomezuje na nedbalostní trestné činy.⁵² Peněžité opatření ukládaná mladistvým pachatelům nejsou spojena s žádnou limitací, dle ustanovení § 35 odst. 4 ZSVM fikce neodsouzení nastává vždy. V případě právnických osob § 27 ZTOPO vyžaduje uplynutí stanovené doby v závislosti na výši a druhu trestu.

2.4 Přeměna peněžitého trestu na trest domácího vězení nebo OPP

Novelou č. 390/2012 Sb. byla zavedena do tr. zák. významná novinka v podobě fakultativní možnosti přeměny nevykonaného peněžitého trestu na trest domácího vězení nebo OPP. Ačkoli byla tato možnost již déle zakotvena v ZSVM a tento trend je následován i v řadě evropských zemí, musím konstatovat, že v této právní úpravě postrádám důslednost i systematickosti. Již samotná otázka, kdy soud může k přeměně peněžitého trestu na domácí vězení nebo OPP přistoupit, není v rámci zákonné úpravy zodpovězena dostatečně jasně. Dle ustanovení § 69 odst. 2 je tento postup možný za předpokladu, že peněžitý trest nebyl vykonán. Systematickým výkladem lze dovodit, že primárně by měl předseda senátu přistoupit v souladu s § 343 tr. řádu k vymáhání peněžitého trestu.⁵³ Pokud by se vymáhání peněžitého trestu jevilo již od počátku jako neúčelné, jeho nařízení bylo vyloučeno nebo bylo neúspěšné, přichází v úvahu postup subsidiární, kterým je právě přeměna peněžitého trestu na domácí vězení nebo obecně prospěšné práce. Ani v případě, že jsou naplněny podmínky pro upuštění od výkonu peněžitého trestu, není ponechána soudu libovůle v tom směru, že by mohl zvolit mezi oněmi dvěma variantami. Upuštění od peněžitého trestu je postupem

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 904-905.

⁵² Shodně ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 258.

⁵³ Z tohoto důvodu jsem v rámci kapitoly 2.3.1. vytyčila čtyři podmínky pro aplikaci náhradního trestu odnětí svobody.

obligatorním, ačkoli to trestní řád nestanoví výslovně. Pomyslná zelená se pro přeměnu rozsvítí zásadně v případě, že jsou naplněny podmínky pro nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody a soud přistoupí k přeměně peněžitého trestu na domácí vězení nebo OPP s cílem předejít uvěznění odsouzeného a využít alternativní sankcionování našeho právního systému.

Na další úskalí narážíme v absenci přepočtového pravidla vztahujícího se k přeměně peněžitého trestu na domácí vězení nebo OPP. Zatímco náhradní trest odnětí svobody může dosahovat až čtyř let, zmíněným ustanovením je délka náhradního trestu domácího vězení omezena na dva roky. Vzniklý nepoměr je o to znatelnější, pokud vezmeme v úvahu, že trest odnětí svobody je pro pachatele zcela nepochybně citelnější újmou, než právě trest domácího vězení. Nejinak je tomu i v případě trestu OPP. Jelikož je ale přeměna spojena právě s trestem domácího vězení jako druhou nejpřísnější sankcí v rámci českého trestního práva, budu se dále zabývat hledisky, které by měl soud vzít v potaz ve fázi, kdy se rozhoduje, zda přistoupí k přeměně peněžitého trestu na domácí vězení či OPP.

Předně by měl sledovat naplnění zákonných podmínek pro uložení těchto alternativních trestů. Těmi jsou kupříkladu písemný slib pachatele vyžadovaný ustanovením § 60 odst. 1 písm. b) tr. zák. u přeměny na trest domácího vězení, dále pak stanovisko a zdravotní stav pachatele v případě přeměny na trest obecně prospěšných prací. Při ukládání peněžitého trestu a jeho výměře prostřednictvím počtu denní sazeb vyjadřuje soud své stanovisko k závažnosti spáchaného trestné činu. Právě počet denních sazeb by měl představovat základní kritérium při přeměně peněžitého trestu na trest OPP. Lze dovodit, že nejvyšší výměra OPP 300 hodin je úměrná 300 dnům odnětí svobody, a že nejvyšší počet denní sazeb (tj. 730) koresponduje počtu dní v rámci dvou let. Pokud tedy soud při ukládání peněžitého trestu stanovil počet denních sazeb ve výměře vyšší než 300, nebylo by odpovídající přistoupit k přeměně peněžitého trestu na trest OPP. To, že byl odsouzenému peněžitý trest přeměněn na domácí vězení nebo OPP ještě automaticky neznamená, že se tím vyhnul trestu odnětí svobody. Jestliže odsouzený, jehož peněžitý trest byl takto přeměněn, poruší stanovené podmínky, soud v souladu s ustanovením § 69 odst. 3 tr. zák. musí přeměnit domácí vězení nebo OPP v náhradní trest odnětí svobody.⁵⁴ U mladistvých pachatelů je nahrazení peněžitého opatření nebo jeho zbytku vykonáním obecně prospěšné činnosti v rámci probačního programu nebo společensky prospěšnou činností v rámci výchovné povinnosti zakotveno v ustanovení § 27 odst. 4 ZSVM.

⁵⁴ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 272-275.

2.5 Výkon peněžitého trestu

Podle předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 140/1961 Sb. se peněžitý trest nevybíhal. Jeho nezaplacení mělo zpravidla za následek, že soud v případě, že nebyly splněny podmínky pro odklad peněžitého trestu nebo upuštění od jeho výkonu, zpravidla nařídil výkon náhradního trestu. Naproti tomu účinná právní úprava stanoví, že předseda senátu poté, co se rozsudek, popř. trestní příkaz, stal vykonatelným, vyzve odsouzeného, aby peněžitý trest zaplatil do patnácti dnů.⁵⁵ Tuto výzvu učiní formou opatření, ke kterému se zpravidla připojí poštovní poukázka, jejímž prostřednictvím má být peněžitý trest zaplacen.⁵⁶ Pro vyhodnocení, kdy byl peněžitý trest vykonán, je rozhodné datum, kdy odsouzený příslušnou peněžní částku poukázal na poštu, nebo zadal příkaz k převodu.⁵⁷ Součástí výzvy je i upozornění, že v případě nesplnění bude zaplacení peněžitého trestu vymáháno. V situaci, kdy odsouzený peněžitý trest dobrovolně nezaplatí, tedy zákonodárce nově upřednostňuje jeho vymáhání dříve, než přistoupí k výkonu náhradního trestu odnětí svobody.

Postupem dle ustanovení § 343 odst. 1 tr. řádu předseda senátu v případě, kdy odsouzený peněžitý trest nezaplatí dobrovolně ve stanovené lhůtě, nařídí jeho vymáhání. Stanovenou lhůtou je míněno jednak patnáct dnů od okamžiku, kdy byl odsouzený k zaplacení vyzván, dále uplynutí lhůty, kterou byl dle § 342 odst. 1 písm. a) tr. řádu výkon trestu odložen anebo patnáct dnů od oznámení rozhodnutí o odvolání povolení odkladu nebo splácení trestu dle § 342 odst. 2 tr. řádu. Právní úprava platná do 31. 8. 1995 byla oprávněně podrobována kritice, neboť ve svém důsledku vyžadovala při vymáhání peněžitého trestu značné úsilí ze strany soudů, které bylo navíc poměrně časově náročné. Tento postup se dá označit za neefektivní a dostával se do rozporu s požadavkem na neprodlený výkon rozhodnutí.⁵⁸ I přesto se k němu zákonodárce v úpravě platné od 1. 1. 2010 navrátil, ačkoli se v praxi ukázalo být účinnější, pokud se po marné výzvě k zaplacení peněžitého trestu přistoupilo rovnou k uložení náhradního trestu odnětí svobody, aniž by před tím došlo k vymáhání ze strany soudu. V současnosti má odsouzený dvě možnosti, kterými lze oddálit výkon uloženého peněžitého trestu. První z nich představuje odložení výkonu peněžitého trestu, a to na dobu nejvýše tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabyl právní moci. Doba tří měsíců je nepřekročitelná, v jejím průběhu lze na žádost odsouzeného odklad povolit i opakovaně. Povolení splácení peněžitého

⁵⁵ Lhůtu je možné prodloužit prostřednictvím institutu odkladu výkonu peněžitého trestu a to nejdéle po dobu tří měsíců ode dne, kdy rozsudek, popř. trestní příkaz, nabyl právní moci dle § 342 odst. 1 písm. a) tr. řádu.

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3902-3903.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 1996, sp. zn. 2 Tzn 13/96.

⁵⁸ ŠÍDOVÁ, Dagmar. Výkon náhradního trestu odnětí svobody. *Právní rozhledy*. 1998, roč. 6, č. 8, s. 410.

trestu po částkách tak, aby byl celý zaplacen nejpozději do jednoho roku ode dne nabytí právní moci rozsudku, je možností druhou. Obě zmíněné alternativy jsou podmíněny existencí důležitých důvodů.⁵⁹ Ty mohou představovat například nárok poškozeného nebo aktuální finanční situace odsouzeného způsobená dočasnou pracovní neschopností či ztrátou zaměstnání. Pokud tyto důvody pominou, nebo odsouzený bez závažného důvodu nedodrží povolené splátky peněžitého trestu, může předseda senátu fakultativně odklad výkonu peněžitého trestu odvolat. Záleží tedy na uvážení soudu, zda uzná za vhodné ponechat odklad výkonu ve prospěch odsouzeného či nikoli.

Soud upustí od výkonu peněžitého trestu nebo jeho zbytku, jestliže se odsouzený stal v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli dlouhodobě neschopným zaplatit peněžité trest nebo by výkonem trestu byla vážně ohrožena výživa nebo výchova osoby, o jejíž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat.⁶⁰ Okolnosti nezávislé na vůli odsouzeného, v jejichž důsledku se stal dlouhodobě neschopným peněžité trest zaplatit, mohou spočívat v zásadní změně majetkových poměrů odsouzeného z důvodu živelné pohromy, majetkového trestného činu nebo vážné změny zdravotního stavu odsouzeného způsobenou těžkou nevléčitelnou chorobou spojenou s trvalou pracovní neschopností.⁶¹ Existence nebezpečí, že by výkonem peněžitého trestu byla vážně ohrožena výživa nebo výchova osoby, k níž je odsouzení dle zákona povinen, spolu s první uvedenou možností představuje nedobytnost peněžitého trestu zjištěnou až v rámci vykonávacího řízení.⁶² Upuštění od výkonu peněžitého trestu se rovná konečnému zastavení všech úkonů směřujících k výkonu trestu.

Částky zaplacené v souvislosti s vymáháním peněžitého trestu před pravomocným rozhodnutím o upuštění od jeho výkonu již zůstávají ve vlastnictví státu. Sněmovna podpořila novelu, jež rozšiřuje možnosti odčerpání majetku lidem, proti kterým se vede trestní řízení. Předloha by měla podle ministerstva spravedlnosti odstranit zákonné překážky, které brání státu účinně a účelně zasahovat do majetku pocházejícího z trestné činnosti. Nyní ji posoudí ústavně-právní výbor. „Novela má zefektivnit správu majetku zajištěného v trestním řízení a nově umožní zajistit majetek pachatele na úhradu peněžitého trestu. Norma výslovně zavede povinné propadnutí výnosů z trestné činnosti a rozšiřuje možnosti prodeje zajištěného majetku bez souhlasu obviněného. V praxi by měla vést například ke zvýšení počtu prodejů

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3904-3905.

⁶⁰ Od výkonu peněžitého trestu nelze upustit proto, že obviněný podporuje ze svého platu rodinu družky, jestliže k jejím dětem nemá zákonnou vyživovací povinnost (R 32/1967).

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3912.

⁶² SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 345.

zajištěných motorových vozidel, elektroniky a elektrospotřebičů, které poměrně rychle ztrácejí na hodnotě.“⁶³

2.6 Peněžité opatření ukládané mladistvým pachatelům

ZSVM upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v tr. zák. a ukládanými opatřeními sleduje, aby účinně vedly k nápravě mladistvých pachatelů. Zejména, aby se nadále zdrželi páchaní protiprávního činu, našli si společenské uplatnění odpovídající jejich schopnostem a rozumovému vývoji a současně dle svých sil a schopností přispěli k odčinění újmy, vzniklé jejich protiprávním činem. Právě tento posledně zmíněný požadavek, který je zakotven v obecných ustanoveních, se dále promítá do rozhodovací praxe soudů a jako takový musí být zohledněn nejen při ukládání peněžitých opatření soudy pro mládež.⁶⁴

Mladistvému lze za spáchané provinění uložit pouze výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření. Ustanovením § 24 odst. 1 písm. b) ZSVM je stanovena právě možnost uložení peněžitého opatření a pod písmenem následujícím je samostatně zakotveno peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu. Ačkoli jsem se v rámci komparace úpravy tr. zák. a ZSVM určitými aspekty již zabývala, v rámci této kapitoly hodlám pojednávat o peněžitých opatřeních ukládaných mladistvým pachatelům podrobněji a systematictěji.

2.6.1 Peněžité opatření

Soud pro mládež ukládá peněžité opatření zásadně dle stejných podmínek, jaké tr. zák. stanovuje v § 67 až 69 pro dospělé pachatele. Rozdílem oproti úpravě v tr. zák. je stanovení požadavku, aby mladistvý byl v době rozhodnutí soudu výdělečně činný, anebo uložení peněžitého opatření umožňují majetkové poměry mladistvého. Tento požadavek je odůvodněn specifickými poměry mladistvých, kteří mají zpravidla omezené finanční možnosti, neboť není ukončena jejich profesní příprava a tudíž přístup k trvalejším peněžním příjmům je značně limitován.⁶⁵ Dle mého názoru je tento požadavek zákonodárce na místě, neboť za situace, kdy by vyměřené peněžité opatření bylo stanoveno bez ohledu na finanční možnosti

⁶³ *Sněmovna podpořila širší možnosti odčerpávání majetku pachatelům.* [online]. epravo.cz, [cit. 8. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/snemovna-podporila-sirsi-moznosti-odcerpavani-majetku-pachatelum-95979.html>>.

⁶⁴ Dále je účel opatření podrobněji rozveden v ustanovení § 9 ZSVM, kterým je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchaní provinění.

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 306.

mladistvého pachatele, hrazení ze strany zákonných zástupců, či jiných osob odlišných od pachatele by bylo v rozporu se samotným účelem tohoto trestního opatření.

Vedle peněžitého opatření lze mladistvému uložit také vhodná výchovná opatření, kterými jsou dle § 15 odst. 2 ZSVM dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou. Jak již bylo pojednáno výše, ZSVM s účinností od 1. 1. 2004 umožňuje ukládání peněžitého opatření na základě denních sazeb.⁶⁶ Oproti peněžitému trestu ukládanému dospělým pachatelům je však odlišně stanovena výměra peněžitého opatření, neboť se pohybuje v rozsahu od 10 do 365 denních sazeb, přičemž výše jedné sazby se pohybuje v rozmezí od 100 Kč do 5000 Kč. Maximální výše peněžitého opatření tak může dosáhnout až 1 825 000 Kč. Ke snížení oproti právní úpravě dospělých pachatelů došlo i v rámci výměry náhradního trestního opatření odnětí svobody, jež nesmí převyšovat jeden rok a společně s uloženým trestním opatřením odnětí svobody nesmí převyšovat horní hranici trestní sazby snížené dle § 31 odst. 1 ZSVM. Trestní sazby odnětí svobody stanovené v tr. zák. jsou u mladistvých pachatelů sníženy na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. V ustanovení § 27 odst. 4 ZSVM je možnost přeměny peněžitého opatření. Soud pro mládež k němu může přistoupit po splnění následujících podmínek:

- 1) nabytí právní moci o uložení peněžitého opatření,
- 2) vyjádření mladistvého,
- 3) rozhodnutí o nahrazení peněžitého opatření tím, že mladistvý odsouzený vykoná obecně prospěšnou činnost v rámci probačního programu nebo vykoná společensky prospěšnou činnost v rámci výchovné povinnosti.

Tento specifický způsob, kterým soud pro mládež upouští od výkonu peněžitého trestu, představuje posílení alternativního charakteru peněžitého opatření.⁶⁷ Určitou mezeru v právní úpravě lze spatřovat v tom, že ZSVM již dále nespécifikuje podmínky pro tento postup soudu. Rozhodnutím o přeměně peněžitého opatření zaniká pochopitelně pravomoc soudu peněžité opatření vymáhat a taktéž možnost nařídit výkon náhradního opatření odnětí svobody. Porušení podmínek probačního programu nebo uložené výchovné povinnosti nemá za následek žádný přímý postih mladistvého.⁶⁸

⁶⁶ Zde se však jednalo pouze o fakultativní postup navíc za předpokladu, že byl mladistvý výdělečně činný. Využití systému denních sazeb tedy nebylo reálné, i pokud jeho uložení odůvodňovaly majetkové poměry mladistvého pachatele.

⁶⁷ VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander. Trestní opatření v trestních věcech mladistvých (2. část). *Trestněprávní revue*, 2005, č. 3, s. 66.

⁶⁸ Blíže viz ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 281 – 282.

Na mladistvého, kterému bylo uloženo peněžité opatření, se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile bylo vykonáno nebo bylo od výkonu tohoto trestního opatření nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno. Zahlazení odsouzení je upraveno ve speciálním ustanovení § 35 odst. 4 ZSVM, tudíž se úprava obsažená v tr. zák. v § 69 odst. 2 nepoužije. Oproti dospělým pachatelům tedy není relevantní, zda byla u mladistvého pachatele naplněna subjektivní stránka provinění ve formě úmyslu či nedbalosti, nebo za jaké konkrétní provinění vůbec bylo peněžité opatření uloženo.

2.6.2 Peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu

Oproti úpravě obsažené v tr. zák., kde lze podmíněně odložit pouze trest odnětí svobody, ZSVM v ustanoveních § 28 až 30 upravuje institut peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu jako samostatný druh trestního opatření. K jeho aplikaci zákonodárce vyžaduje naplnění jedné ze dvou alternativ stanovených v § 28 odst. 1 ZSVM :

- 1) vzhledem k osobě mladistvého, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje a k okolnostem případu má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu, nebo
- 2) jestliže přijme záruku za nápravu mladistvého a vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu.

Jelikož peněžité opatření, jehož výkon byl podmíněně odložen, neomezuje mladistvého pachatele na jeho svobodě, a tudíž mu nijak nebrání ve výkonu případných dalších uložených opatření,⁶⁹ ZSVM v odstavci druhém §28 stanovil, že povolení podmíněného odložení výkonu peněžitého opatření se netýká výkonu ostatních trestních opatření uložených vedle tohoto trestního opatření, pokud není v rozsudku stanoveno jinak. Obligatorní součástí výroku o podmíněném odložení peněžitého opatření je stanovení zkušební doby až na tři léta, která začíná běžet právní mocí rozsudku. Dolní hranice stanovena není, avšak měla by být stanovena tak, aby soud byl schopen učinit odůvodněný závěr, že se mladistvý pachatel v průběhu zkušební doby osvědčil.

V literatuře jsou stanoveny spíše obecné mantinely v podobě požadavku zajištění změny chování mladistvého pachatele tak, aby to svědčilo o jeho nápravě i bez nařízení výkonu peněžitého opatření.⁷⁰ Konkrétněji se k tomu vyjadřuje ve své publikaci JUDr. Filip Ščerba,

⁶⁹ VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander. Trestní opatření v trestních věcech mladistvých (2. část). *Trestněprávní revue*, 2005, č. 3, s. 68.

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 308.

když požaduje, aby zkušební doba trvala jen výjimečně méně než šest měsíců, neboť by bylo obtížné během kratší doby dosáhnout objektivního závěru o nápravě mladistvého pachatele.

Soud pro mládež může dle § 29 odst. 2 přistoupit k uložení výchovných opatření, která usměrňují způsob života mladistvého a tím podporují a zajišťují jeho výchovu, takže je například možné vedle podmíněčně uloženého peněžitého opatření uložit probační dohled úředníka, výchovné povinnosti či výchovná omezení. Doba, po kterou podmíněně odsouzený mladistvý vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, se započítá do zkušební doby nově stanovené při podmíněném odložení výkonu peněžitého opatření pro týž skutek nebo do zkušební doby stanovené při uložení úhrnného nebo souhrnného trestního opatření (§ 29 odst. 3 ZSVM). Mladistvý pachatel musí v průběhu zkušební doby vést řádný život a vyhovět případně uloženým podmínkám. Jestliže tak mladistvý učiní, soud pro mládež vysloví, že se mladistvý osvědčil. Pokud soud pro mládež dojde k opačnému závěru, ke kterému může dospět již v průběhu zkušební doby, rozhodne o tom, že se peněžité opatření vykoná (§ 30 odst. 1 ZSVM). Soud dále může přistoupit k výkonu peněžitého opatření v případě, že dojde k odvolání poskytnuté záruky za nápravu mladistvého pachatele ze strany subjektu, který se k ní zavázal. Nařízení výkonu peněžitého opatření je však za této situace jednou z možností a soud i přesto může ponechat uložené opatření v platnosti. Pouze pokud by soud pro mládež po posouzení chování mladistvého pachatele v průběhu uplynulého zkušební doby došel k závěru, že podmíněné odložení výkonu peněžitého opatření neplní své poslání, nařídí jeho výkon (§ 30 odst. 2 ZSVM). Jestliže soud pro mládež neučiní ani jedno z výše uvedených rozhodnutí do jednoho roku od konce zkušební doby, stanovil zákonodárce domněnku, že se mladistvý osvědčil (§ 30 odst. 3 ZSVM). Podmínkou ovšem je, že mladistvý nenese vinu na tom, že soud pro mládež dosud nerozhodl. Jestliže je vydáno rozhodnutí o tom, že se mladistvý v průběhu zkušební doby osvědčil, nebo se má za to, že se mladistvý osvědčil, hledí se na něj, jako by nebyl odsouzen (§ 30 odst. 4 ZSVM).

Rozhodne-li soud pro mládež, že se trestní opatření vykoná, rozhodne zároveň o náhradním trestním opatření odnětí svobody pro případ, že peněžité opatření nebude vykonáno. I v tomto případě přichází v úvahu nahrazení peněžitého opatření vykonáním obecně prospěšné činnosti v rámci probačního programu nebo vykonáním společensky prospěšné činnosti v rámci výchovné povinnosti.⁷¹ Procesní úpravu peněžitého opatření a peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu ZSVM postrádá, proto se použije subsidiárně ustanovení tr. řádu.

⁷¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 284.

2.7 Sankcionování právnických osob

Institut trestní odpovědnosti právnických osob lze ve srovnání se zavedenou trestní odpovědností fyzických osob považovat za novum české právní úpravy. Sankcionování právnických osob bylo do českého právního řádu inkorporováno zákonem č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen ZTOPO) s účinností k 1. lednu 2012 a tedy čeká na své pomyslné třetí jubileum.

ZTOPO se vydává cestou sankcionování právnických osob jednak formou trestů, jejichž výčet nalezneme v ustanovení § 15 ZTOPO a dále umožňuje potrestání právnické osoby prostřednictvím ochranného opatření. Uplatňuje se tedy dualismus právních sankcí. Obecné principy sankcionování právnických osob podle ZTOPO se nijak zásadně neliší od obecných zásad sankcionování osob fyzických obsažených v tr. zák. Oproti sankcionování fyzických osob si dovoluji upozornit na jedno zásadní specifikum. Při uložení sankce právnické osobě totiž její účinky dopadají i na jednotlivé fyzické osoby, ze kterých se právnická osoba skládá. Přitom je možné, že tyto konkrétní fyzické osoby nemusely mít s trestnou činností co dočinění. Ne zcela ojediněle tedy dochází k tomu, že jsou ve svém důsledku trestány i osoby, které nemohly protiprávní jednání právnické osoby nijak ovlivnit.

V rámci řady evropských zemí, mezi nimi například Dánsko, Finsko, Nizozemí, Švýcarsko či Rakousko je jedinou možnou cestou pro potrestání právnické osoby uložení peněžité sankce. Konkrétní výše a podmínky aplikace peněžitého trestu se v jednotlivých zemích vzájemně liší, rakouský zákonodárce kupříkladu stanovil výměru peněžitého trestu formou denních sazeb, které činí nejméně 50 EUR a nejvýše 10 000 EUR.⁷² Český zákonodárce zvolil úpravu odlišnou, když v ustanovení § 15 ZTOPO zvolil výčet osmi druhů trestů, mezi nimiž je právě trest peněžítý.

2.7.1 Ukládání peněžitého trestu právnickým osobám

Dle § 18 ZTOPO může soud uložit právnické osobě peněžítý trest, pokud ji odsuzuje za úmyslný trestný čin nebo trestný čin nedbalostní a tudíž by měl být oproti jiným sankcím v praxi nejvíce využívaným. Soud při ukládání toho trestu bere obligatorně v potaz, zda uložení peněžitého trestu není na újmu práv poškozeného. Žádné další podmínky pro aplikaci peněžitého trestu stanoveny nejsou.⁷³ Ačkoli to § 18 ZTOPO na rozdíl od ustanovení

⁷² JELÍNEK, Jiří; HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 110-112.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 887.

následujícího výslovně nestanoví, lze dovodit, že se subsidiárně užití také některá ustanovení tr. zák., pro postup opačný nenacházím v zákonné úpravě logické vysvětlení. Konkrétně se bude jednat například o ustanovení upravující překážku uložení peněžitého trestu spočívající v jeho nedobytnosti (§ 68 odst. 6 tr. zák.)⁷⁴ a přechod částek zaplaceného peněžitého trestu na stát (§ 68 odst. 7 tr. zák.).

Chybějící úprava se nevyhnula ani vyměrování výše peněžitého trestu. K výše uvedenému subsidiárnímu užití tr. zák. tedy bude nutné přistoupit i v tomto případě. ZTOPO sice shodně jako u sankcionování fyzických osob využívá systému denních sazeb, které jsou stanoveny v rozmezí 1 000 Kč až 2 000 000 Kč, přičemž však již absentuje určení počtu denních sazeb. Nelze přijmout, že by soud nebyl limitován v určení počtu denních sazeb, jelikož v opačném případě by mohlo dojít k ukládání peněžitých sankcí astronomických rozměrů, ačkoli by pro jejich stanovení neexistovala komplexní podpora v zákoně. Bude tedy nutné použít úpravu této problematiky uvedenou v ustanovení § 68 odst. 1 tr. zák. zakotvující možnost výměry za aplikace 20 až 730 celých denních sazeb.

Při určování výše denní sazby je soud povinen zohledňovat majetkové poměry právnické osoby, tedy její příjmy, majetek a výnosy z něj, jakož i další podklady odůvodňující uložení konkrétní peněžité sankce. Výše denních sazeb stanovených ZTOPO pro právnickou osobu můžou být v konečném důsledku až několikanásobně vyšší než denní sazby ukládané fyzickým osobám. Je to způsobeno především specifickou povahou právnických osob. Peněžitý trest, který by byl stanovený v nepřiměřené výměře, by mohl mít pro proviněnou právnickou osobu fatální následky. Sankce uložená bez důsledného přihlédnutí k majetkovým poměrům by se fakticky rovnala uložení trestu zrušení právnické osoby či propadnutí majetku, ačkoli by k jejich uložení nebyly naplněny zákonem stanovené podmínky.⁷⁵

Při ukládání peněžitého trestu je rovněž žádoucí, aby soud přihlédl k povaze právnické osoby, zejména jestli se jedná o právnickou osobu zřízenou v intencích práva soukromého či veřejného nebo za jakým účelem byla založena. Ustanovení § 18 odst. 3 ZTOPO v tomto směru odkazuje na obdobné užití § 17 odst. 4 téhož zákona. Je totiž nezbytné zohlednit dopad uložené sankce nejen na činnost vypočtených finančních institucí a dalších konkrétních právnických osob, stejně tak jako možný vliv na jejich klienty, zákazníky, smluvní partnery a v širším měřítku veřejnost jako takovou.⁷⁶ I v případě sankcionování právnických osob je možné využít institutu postupného splácení peněžitého trestu prostřednictvím soudem

⁷⁴ Srovnej Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2011, sp.zn. 8 Tdo 1409/2011.

⁷⁵ FENYK, Jaroslav, SMEJKAL, Ladislav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 76-77.

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 888.

stanovených měsíčních splátek dle ustanovení § 68 odst. 5 tr. zák., jestliže to odůvodňují majetkové poměry právnické osoby.⁷⁷ Ustanovení § 69 odst. 2 tr. zák. se u odsouzené právnické osoby neuplatní. Je tomu tak proto, že fikce neodsouzení může nastat pouze za splnění podmínek dle § 27 ZTOPO, tedy jestliže od právní moci odsuzujícího rozsudku uplynula doba, jejíž délka se pohybuje v rozmezí od 5 do 30 let v závislosti na druhu a výši trestu, který jím byl uložen. U peněžitého trestu se doba, po níž nastává fikce neodsouzení, odvíjí též od počtu denních sazeb uloženého peněžitého trestu.⁷⁸

Výhodu peněžitého trestu spatřuji v tom, že sankcionovaná právnická osoba není nucena přerušovat svoji činnost, avšak na druhou stranu uložení peněžitého trestu může být doprovázeno nežádoucími sekundární důsledky, které v konečném důsledku pocítí osoby odlišné od sankcionované právnické osoby. Těmi mohou být kupříkladu zákazníci, kteří v případě, že nemohou přejít ke konkurenci, ponесou břemeno trestu ve formě zvýšených cen produktu, popř. zaměstnanci, kteří uložení pokuty pocítí v podobě snížení mezd či snižování stavů.⁷⁹ Možnost peněžitého trestu efektivně postihovat právnické osoby za jejich trestnou činnost v jakémkoliv případě však i nadále nezůstává bez pochybností. Pro některé právnické osoby může být tento trest velice citelnou újmou, na druhou stranu však určité právnické osoby díky svému hospodářskému postavení nemusí ani v případě uložení peněžité sankce na úrovni samotné horní hranice zákonné výměry vůbec pocítit. V některých případech je tedy přímo nutné přistoupit k uložení jiného trestu, než právě trestu peněžitého.

⁷⁷ O osobních poměrech zřejmě v případě právnické osoby hovořit nelze, i když si lze představit, že charakter činnosti sankcionované právnické osoby by zřejmě v tomto ohledu taktéž mohl sehrát určitou roli.

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 907.

⁷⁹ BOHUSLAV, Lukáš. *K vybraným aspektům zákona o trestní odpovědnosti právnických osob*. Studentská vědecká odborná činnost. PF KU, 2012, s. 14.

3 Slovenská právní úprava peněžitého trestu

3.1 Peněžitý trest jako sankce ukládaná fyzickým osobám

Hmotěprávní úprava peněžitého trestu je ve slovenském trestním zákoně č. 300/2005 Z.z. (dále slov. tr. zák.) obsažena v ustanoveních § 56 a § 57, zatímco procesní oblast popisuje zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok v § 429-433 (dále tr. poriadok). V této kapitole hodlám pojednávat podrobněji o úpravě obsažené v slov. tr. zák., neboť v rámci procesní úpravy jsou obsaženy velmi podobné instituty s výjimkou vymáhání peněžitého trestu, což bude níže rozebráno.

Zákonodárce vytyčil dva případy, ve kterých je možné uložení peněžitého trestu. První představuje jednání pachatele, který se dopustil úmyslného trestného činu, jímž získal anebo se snažil získat majetkový prospěch (§ 56 odst. 1 slov. tr. zák.), a druhou je jednání, jímž se pachatel dopustil přečinu a vzhledem k povaze tohoto přečinu a možnosti nápravy pachatele soud neukládá trest odnětí svobody (§ 56 odst. 2 slov. tr. zák.). Peněžitý trest se ukládá samostatně při postihu méně závažných trestných činů, zatímco skutečné alternativní povahy k trestu odnětí svobody nabývá peněžitý trest ukládaný dle § 56 odst. 2 slov. tr. zák. Toto ustanovení rozšiřuje možnosti uložení peněžitého trestu i na postih trestných činů, které nebyly spáchány úmyslně nebo těch, které opomíjejí ziskuchtivost pachatele.⁸⁰

Ve srovnání s českým trestním zákoníkem zde tedy chybí možnost obsažená v § 67 odst. 2 písm. a) tr. zák. a tou je uložení peněžitého trestu za takový trestný čin, u kterého je tento druh sankce uveden ve zvláštní části tr. zák. Důvodem této právní úpravy je fakt, že slov. tr. zák. u jednotlivých skutkových podstat uvádí pouze jediný typ sankce, kterou je trest odnětí svobody. Aplikační podmínky pro uložení jiného druhu trestu než odnětí svobody jsou upraveny v obecné části slov. tr. zák., což má za důsledek omezení funkce peněžitého trestu jako doplňující sankce k trestu odnětí svobody.⁸¹

Shodný rys v komparaci s českou úpravou lze spatřovat v možnosti uložení peněžitého trestu v měsíčních splátkách, které musí být zaplacený do jednoho roku od dne vykonatelnosti odsuzujícího rozsudku, kterým byla peněžitá sankce uložena. Naproti tomu markantní rozdíl oproti české právní úpravě lze spatřovat v absenci denních sazeb při vyměřování peněžitého trestu. Soud v souladu s ustanovením § 34 odst. 4 slov. tr. zák. zohledňuje závažnost spáchaného trestného činu i osobní a majetkové poměry pachatele (§ 57 odst. 1 slov. tr. zák.)

⁸⁰ BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár. I. diel.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 423.

⁸¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě.* 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 284.

a v odsuzujícím rozsudku je tak stanovena finální částka peněžitého trestu. Výměra peněžitého trestu je ustanovením § 56 odst. 1 slov. tr. zák. stanovena v rozmezí od 160 do 331 930 eur, tedy v přepočtu od 4 446,4 do 9 224 334,7 Kč. Podle dřívější úpravy obsažené v zákoně č. 141/1961 Zb. slov. tr. zák. mohl soud uložit peněžitý trest v rozmezí od 5 000 Sk do 5 000 000 Sk. Maximální možná výměra peněžitého trestu dle účinné slovenské úpravy dosahuje přibližně 25% maximální hranice stanovené českým tr. zák. .⁸² Peněžitým trestem je možné postihnout i majetek, který pachatel nabyt legální cestou, a tudíž se neomezuje pouze na majetkový prospěch nabytý posuzovanou trestnou činností (R 51/88 – I).

Za určitý pozitivní zdroj inspirace, který by zákonodárce mohl převzít do české právní úpravy jednoznačně vnímám ustanovení § 56 odst. 5 slov. tr. zák. neboť, zakazuje uložení peněžitého trestu, jestliže by tím došlo ke zmaření možnosti náhrady škody, která vznikla způsobeným trestným činem. Poškozenému je tím vytvořena účinná ochrana, neboť zákonodárce jednoznačně upřednostnil právě nárok poškozeného již na samém počátku rozhodování o uložení typu sankce, zatímco česká právní úprava poskytuje poškozenému ochranu až v rovině procesní, což lze označit za nedostačující. Pro případ úmyslného zmaření peněžitého trestu právní úprava v § 57 odst. 3 slov. tr. zák. stanoví náhradní trest odnětí svobody. Negativem současné úpravy je skutečnost, že při přeměně peněžitého trestu na trest odnětí svobody mohou nastoupit všechny nevýhody krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody, které mají být právě aplikací alternativních trestů omezeny.⁸³ Novelou účinnou od 1. 9. 2011 došlo ke zrušení povinnosti soudu nařídit v případě nezaplacení peněžitého trestu jeho vymáhání. Tato konstrukce byla však, jak je výše popsáno, ponechána v české právní úpravě, což považuji za jedno z problematických úskalí tuzemské právní úpravy. Výše náhradního trestu odnětí svobody dle § 57 odst. 3 slov. tr. zák. činí nejvýš pět let, přičemž nesmí spolu s uloženým trestem odnětí svobody převyšovat zákonem stanovenou horní hranici trestní sazby. Dle účinné úpravy nelze v případě nevykonání peněžitého trestu přistoupit k jeho přeměně na trest domácího vězení či OPP. Tato okolnost i s výše uvedenou absencí jedné z možností aplikace peněžitého trestu zcela jistě nepřispívá ke zvýšení četnosti jeho využívání a de lege ferenda zákonodárce mohl uvažovat o změně účinné úpravy.⁸⁴

⁸² 1 EUR = 27.7900 Kč ke dni 2. 11. 2014.

⁸³ SOTOLÁŘ, Alexander, František PÚRY a Pavel ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 339.

⁸⁴ DEMETER, Miroslav. Peňažný trest ako významná alternatíva k trestu odňatia slobody v probačnej a mediačnej službe a činnosť probačného a mediačného úradníka pri kontrole jeho výkonu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 3, s. 443-444.

3.2 Peněžitý trest jako sankce ukládaná právnickým osobám

V prosinci 2013 komise zřízená Ministerstvem spravedlnosti Slovenské republiky předložila do mezirezortního připomínkového řízení návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob (dále jen návrh zákona). Je vyústěním reakce na neefektivitu uplatňování ochranného opatření zabavení majetku dle § 83 slov. tr. zák. a zabavení peněžitě částky dle ustanovení § 83 a) slov. tr. zák. Návrh zákona má být splněním mezinárodních závazků Slovenské republiky, vyžadujících sankcionování právnických osob prostřednictvím přiměřených, odstrašujících a účinných trestů. Co se týče právní úpravy trestních sankcí, vychází návrh zákona z dualistické koncepce. Obdobně jako v české úpravě lze dle návrhu zákona odsouzené právnické osobě uložit tresty a ochranná opatření. Peněžitý trest by měl plnit svůj účel obdobně, jako je tomu v případě sankcionování osob fyzických. Primárním účelem by tak mělo být zabránit majetkovému prospěchu právnické osoby, který nabyla trestnou činností, za předpokladu, že tento prospěch nebylo možno odčerpát například uložením trestu propadnutí věci. Nemusí se vždy nutně jednat o výlučně majetkovou trestnou činnost, lze si představit neoprávněné zisky z korupčních aktivit, kdy následný výkon peněžitého trestu by měl sloužit k odčerpání finančních prostředků, které by potencionálně mohly sloužit k páchání další trestné činnosti.⁸⁵

Podle ustanovení § 15 návrhu zákona může soud právnické osobě uložit peněžitý trest ve výši od 800 EUR do 1 600 000 EUR a důvodová zpráva dále dodává, že tuto sankci bude možné uložit za každý trestný čin dle § 3 návrhu zákona, aniž by současně stanovila podmínky pro jeho ukládání. V tomto směru nezbývá než přistoupit k podpůrnému využití slov. tr. zák. a tr. poriadku, na něž v případě absentující právní úpravy přímo odkazuje § 1 odst. 2 návrhu zákona.⁸⁶ Z všeobecné části slov. tr. zák. se dále uplatní § 57 odst. 1 podle, kterého soud peněžitý trest neuloží, jestliže je zřejmé, že by byl nedobytný. „Při zkoumání této podmínky je nevyhnutelné zjištění závazků právnické osoby, rozsah a povinnosti ve vztahu k náhradě škody nebo nemajetkové újmy, resp. k vydání bezdůvodného obohacení, která mají přednost před uložením peněžitého trestu. Jestliže je však možné, aby byl výkon peněžitého trestu zajištěn prostřednictvím splátek, je potřebné zohlednit příslušná ustanovení slov. tr. zákona. Zároveň je možné aplikovat ustanovení § 57 odst. 2 slov. tr. zák., podle

⁸⁵ GREGUŠOVÁ, Andrea. Peňažný trest ako sankcia ukladaná fyzickým a právnickým osobám. In *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Praha: Leges, 2014, s. 423.

⁸⁶ Ak tento zákon neustanovuje inak, na trestnú zodpovednosť právnickej osoby a sankcie ukládané právnickým osobám sa vzťahuje Trestný zákon a na konanie proti právnickej osobe Trestný poriadok, ak to povaha věci nevyklučuje.

kterého zaplacená suma peněžitého trestu připadá státu. Pochopitelně nemůže dojít k aplikaci ustanovení o náhradním trestu odnětí svobody dle ustanovení § 57 odst. 3 slov. tr. zák., jelikož trest odnětí svobody jako druh trestu v případě trestní odpovědnosti právnických osob nepřichází v úvahu. Náhradní trest odnětí svobody soud při sankcionování fyzických osob ustanovuje pro případ, pokud by mohl být výkon peněžitého trestu úmyslně zmařen. V této souvislosti nastává otázka, jaká náhradní sankce by přicházela v úvahu při trestní odpovědnosti právnických osob a zda by bylo účelné v rámci úvah de lege ferenda jako náhradní trest zvolit trest zrušení právnické osoby.⁸⁷

⁸⁷ GREGUŠOVÁ, Andrea. Peňažný trest ako sankcia ukladaná fyzickým a právnickým osobám. In *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Praha: Leges, 2014, s. 426-427.

4 Peněžítý trest ve statistikách

Jedním z hlavních záměrů zákonodárce v oblasti sankcionování je snaha o snížení ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody, což lze sledovat jak v rámci tuzemské právní úpravy, tak i v zahraničí. Nepřehlédnutelně vyplouvaly na povrch negativní důsledky spojené s uvězněním jako například ekonomická náročnost, přeplněnost věznic, nedostatečné výchovné působení na odsouzeného. Zejména pak u krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody nepřevyšujících výměru jednoho roku z hlediska resocializačního a individuálně preventivního ještě výrazněji eskalují.⁸⁸ Možným řešením se ukázalo být zavádění a následná aplikace alternativních trestů nespojených s odnětím svobody, mezi které řadíme právě peněžítý trest.

V rámci této kapitoly je mým cílem sledovat vývoj využívání peněžitého trestu v posledních pěti letech, neboť s přijetím tr. zák. č. 40/2009 Sb. bylo do právní úpravy zavedeno nové ustanovení §39 odst. 7, jehož obdobu v tr. zák. z roku 1961 nenalezneme. Nejprve zhodnotím míru ukládání peněžitého trestu od roku 2009 v poměru k celkovému počtu odsouzených pachatelů. Dále budu rozebírat peněžítý trest ve vztahu k majetkové trestné činnosti a konkrétněji se zaměřím na trestný čin krádeže. Na závěr vyhodnotím poskytnutá data o ukládání peněžitého trestu z Okresního zastupitelství v Olomouci. Veškeré údaje jsou zpracovány ze Statistických ročenek kriminality z let 2009 až 2013 na základě podkladů Ministerstva spravedlnosti.⁸⁹

4.1 Míra ukládání peněžitého trestu

Do roku 2009 došlo ke zvýšení podílu uložených peněžitých trestů, jehož hranice se oproti předchozím rokům zvýšila až o 3 % a dosáhla tak jedné z nejvyšších hodnot vůbec.⁹⁰ Nejdůležitější příčinou zvýšení podílu uložených peněžitých trestů lze spatřovat v novele tr. zák. provedené zákonem č. 415/2005 Sb., která zakotvila novou skutkovou podstatu trestného činu řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění a dále zpřísnila znění skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky.⁹¹ Spáchání uvedených trestných činů bylo soudy sankcionováno právě prostřednictvím peněžitých trestů, kdy například za trestný čin řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění byl v roce 2009 uložen peněžítý trest v 1055 případech, což představovalo jednu pětinu ze všech uložených

⁸⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 420.

⁸⁹ *Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR z let 2009 až 2013* [online]. portal.justice.cz, [cit. 5. října 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

⁹⁰ Vyšší hodnoty byly zaznamenány například v letech 1995 – 1997, kdy podíl aplikace peněžitého trestu dosahoval až 9%.

⁹¹ ŠČERBA, Filip. Využívání alternativních opatření v praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 6, s. 140.

peněžitých trestů. To, že soudy přistupovaly k postihu tohoto typu trestné činnosti prostřednictvím peněžitého trestu, lze vysvětlit i tím, že podobnou sankci za taková jednání ukládaly předtím orgány konající přestupkové řízení.⁹² V souvislosti s nabytím účinnosti nového tr. zák. došlo k vypuštění trestného činu řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění, což nevnímám jako objektivní důvod, neboť podobné jednání je sankcionováno dle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) tr. zák. jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Relevantnějším důvodem postupného snižování míry ukládání peněžitého trestu v následujících letech až o 4%, kdy v roce 2013 podíl ukládání peněžitého trestu představoval 3,2 % z celkového objemu uložených trestů, se mi jeví spíše jako důsledek oslabení důvěry v efektivitu peněžitého trestu. K oslabení autority peněžitého trestu vedl návrat k vymáhání peněžitého trestu v případě jeho nezaplacení a další problematice konstrukce podrobněji rozebrané v rámci stěžejní kapitoly č. 2. Tomuto důsledku, jak lze názorně vidět v tabulce č. 1, nezabránilo ani zmiňované ustanovení § 39 odst. 7.

Tabulka č. 1

Rok	Celkový počet odsouzených	Peněžitý trest (%)
2009	73 787	5280 (7,2%)
2010	70 651	3462 (4,9%)
2011	70 160	3078 (4,4%)
2012	71 471	2847 (4,0%)
2013	77 976	2 491(3,2%)

4.2 Majetková trestná činnost

V případě, že pachatel trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, má soud primárně přistoupit k uložení některého z trestů, který pachatele postihne na majetku. Jedná se o obecnou zásadu pro ukládání trestů, která není formulována jako doporučení, nýbrž jako obligatorní postup soudu.

V rámci mého výzkumu chci poukázat, zda a v jaké míře je peněžitý trest ukládán za majetkovou trestnou činnost a v podkapitole následující za nejčastěji souzený majetkový trestný čin krádeže.

⁹² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 427-428.

Ze zpracovaných údajů dostupných ve Statistických ročenkách kriminality pro roky 2009-2013 vyplývá, že podíl peněžitého trestu ukládaného jako hlavní sankce za majetkovou trestnou činnost nedosahuje ani 2 %. Nejvyšší míry dosáhl v roce 2009 ve výši 1,66% a od roku 2012 už nedosahuje ani 1%. Vzhledem k tomu, že cílem úpravy alternativních sankcí je zejména nahradit nepodmíněné tresty odnětí svobody do jednoho roku, lze z tabulky č. 2 zřetelně vidět, že tento záměr zůstává nenaplněn, ba co více, krátkodobé nepodmíněné tresty odnětí svobody svou měrou několikanásobně převyšují ukládání peněžitého trestu. Konkrétně v roce 2010 rozdíl tvoří 16,18 %. V letech 2011 až 2013 sice došlo k poklesu ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody do jednoho roku, kdy lze zaznamenat nejnižší podíl ve zkoumaných letech ve výši 8,81%, podobný trend postupného snižování ukládání však následuje i peněžitý trest, jehož podíl se v roce 2013 „vyšplhal“ na 0,73%.

Jako poslední aspekt vyhodnocení sankcionování majetkové trestné činnosti jsem se rozhodla zařadit využití jiného alternativního trestu, a to konkrétně trestu OPP, který byl ve všech zkoumaných letech desetinásobně vyšší než peněžitý trest.

Lze uzavřít, že ze strany soudů nedochází k respektování ustanovení § 39 odst. 7, jelikož při sankcionování majetkové trestné činnosti častěji přistoupí k uložení krátkodobého nepodmíněného trestu odnětí svobody, nebo jiného alternativního trestu, ačkoli primárně má být využit právě trest peněžitý nebo jiná sankce postihující pachatele na majetku.

Tabulka č. 2

Roky	2009	2010	2011	2012	2013
Odsouzeno					
za MTC	23 916	10 368	20 365	24 736	29 408
Uložen PT	398	125	242	244	214
PT (%)	1,66%	1,2%	1,19%	0,99%	0,73%
NEPO do 1					
roku	3229	1802	2993	3363	2591
(%)	(13,5%)	(17,38%)	(14,7%)	(13,6%)	(8,81%)
OPP	4151	1333	2612	3683	3203
(%)	(17,36%)	(12,86%)	(12,83%)	(14,89%)	(10,89%)

4.3 Krádež

Více než polovinu ze spáchaných majetkových trestných činů představuje trestný čin krádeže dle ustanovení § 205 tr. zák.⁹³ V roce 2010 dosáhl téměř tří čtvrtin z celkového objemu majetkové trestné činnosti. Z kvantitativního hlediska tedy oproti ostatním deliktům nemá konkurenci, což dokládá tabulka č. 3, a proto jsem se rozhodla k jeho bližší analýze.

Tabulka č. 3

Roky	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem					
odsouzeno za	23 916	10 368	20 365	24 736	29 408
MTC					
Z toho					
odsouzeno za	12 999	7 556	14 451	17 298	18 908
krádež	(54,35%)	(72,88%)	(70,96%)	(69,93%)	(64,3%)
(%)					

V rámci statistických dat zpracovaných v souvislosti s celkovou majetkovou trestnou činností jsou zahrnuty právě údaje o trestném činu krádeže, a proto závěry, ke kterým jsem došla v podkapitole č. 4. 2., budou logicky obdobné. Oproti tabulce č. 2 jsem se rozhodla navíc zařadit počet ukládaných peněžitých trestů jako sankce uložené ve spojení s jinými tresty a dále jsem rozšířila komparaci dalších alternativních trestů o trest domácího vězení. Oproti prvnímu zkoumanému roku 2009 došlo v průběhu následujících 4 let k více než dvojnásobnému úbytku v procentuální výměře ukládaných peněžitých trestů. V roce 2013 představoval podíl peněžitého trestu oproti ostatním ukládaným sankcím pouhé 0,5 %.

Nepodmíněný trest odnětí svobody do jednoho roku převyšuje v letech 2009 až 2010 trest peněžitý o více než 20%, následující tři roky dochází k jeho poklesu až o jednu polovinu. V roce 2013 dosáhl 12,8 %, tedy téměř o 10% méně oproti roku 2010, což hodnotím jako pozitivní vývoj.

OPP a trestní opatření obecně prospěšných prací v letech 2009 a 2013 převyšuje ukládání krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody a současně v roce 2009 převyšuje ukládání trestu peněžitého téměř dvacetinásobně.

Trest domácího vězení byl opětovně zaveden do českého právního řádu zákonem č. 40/2009 Sb., tr. zák., a to s účinností od 1. 1. 2010, proto v rámci vyhodnocení statistických

⁹³ V zákoně účinném do 1. 1. 2010 byl trestný čin krádeže upraven v ustanovení § 247.

údajů absentuje rok 2009. Již první rok však podíl využívání trestu domácího vězení dosáhl téměř poloviny procentuální výměry uložených peněžitých trestů a v roce 2012 tvořil rozdíl dokonce pouhých 0,09 % ve prospěch ukládání trestu peněžitého.

Otázkou zůstává, zda by se ze strany soudů v oblasti sankcionování majetkové trestné činnosti cokoli změnilo po vypuštění ustanovení § 39 odst. 7. Jestliže zákonodárce volá po sankcionování majetkové trestné činnosti v první řadě prostřednictvím majetkové sankce a přitom soudy v roce 2013 uložily peněžitý trest za trestný čin krádeže pouhému půl procentu odsouzených osob, troufám si nazvat toto ustanovení obsolentním.

Tabulka č. 4

Roky	2009	2010	2011	2012	2013
Odsouzeno za krádež	12 999	7 556	14 451	17 298	18 908
Uložen PT jako hlavní sankce (%)	154 (1,18%)	70 (0,93%)	129 (0,89%)	115 (0,66%)	95 (0,5%)
PT ve spojení s jinými tresty	70	24	48	72	41
NEPO do 1 roku (%)	2776 (21,36%)	1681 (22,25%)	2760 (19,1%)	3087 (17,85%)	2420 (12,8%)
Uloženy OPP (%)	2889 (22,22%)	1074 (14,21%)	2102 (14,55%)	3010 (17,4%)	2567 (13,58%)
Uloženo DV (%)	-	30 (0,4%)	71 (0,49%)	98 (0,57%)	56 (0,3%)

4.3.1 Podvod a zpronevěra

Ačkoli jsem se zaměřila primárně na trestný čin krádeže, domnívám se, že pro komplexnější pohled na zpracované téma bude přínosné zařadit alespoň ve stručnosti statistické údaje týkající se další majetkové trestné činnosti, a to konkrétně trestných činů podvodu a zpronevěry. Tyto konkrétní trestné činy jsem si vybrala, jelikož si dovoluji tvrdit, že (ve většině případů) na rozdíl od trestného činu krádeže, který je páchan s motivem

zajištění základních životních potřeb, trestné činy podvodu a zpronevěry slouží ke zlepšení životní situace.

V tabulce č. 5 jsou zahrnuta data vztahující se k trestnému činu podvodu (§ 209 tr. zák.), pojistného podvodu (§ 210 tr. zák.) a úvěrového podvodu (§ 211 tr. zák.).⁹⁴ Údaje o počtu uložených peněžitých trestů obsahují jak peněžitý trest, který byl uložen jako hlavní sankce, tak peněžitý trest uložený ve spojení s jinými tresty.⁹⁵

Tabulka č. 5

	2009	2010	2011	2012	2013
Odsouzeno	6 171	1 093	2 398	3 494	6 000
PT (%)	134 (2,17%)	19 (1,74%)	62 (2,59%)	65 (1,86%)	94 (1,57%)
OPP (%)	465 (7,54%)	50 (4,57%)	129 (5,38%)	212 (6,07%)	228 (3,8%)

Údaje vztahující se k trestnému činu zpronevěry (§ 206 tr. zák.) jsou zpracovány v rámci tabulky č. 6. Kupříkladu k trestnému činu zpronevěry dochází v řadě případů v zaměstnání, a tudíž je zde větší prostor pro odůvodněné uložení peněžitého trestu, než u pachatelů bez trvalejších příjmů. I přesto vidíme, že soudy k ukládání peněžitého trestu přistupují opět pouze minimálně a mnohem častěji využívají alternativního trestu OPP, jako tomu je u trestného činu krádeže.

Tabulka č. 6

	2009	2010	2011	2012	2013
Odsouzeno	1973	569	1249	1599	1830
PT (%)	32 (1,62%)	10 (1,76%)	18 (1,44%)	28 (1,75%)	23 (1,26%)
OPP (%)	213 (10,8%)	32 (5,62%)	87 (6,97%)	112 (7%)	81 (4,43%)

4.4 Peněžitý trest v okrese Olomouc

Na základě žádosti o poskytnutí informace podle zák. č. 106/1999Sb. mi byly ze strany Okresního zastupitelství v Olomouci poskytnuty údaje o ukládání peněžitého trestu v okrese Olomouc, díky kterým jsem mohla vypracovat tuto část diplomové práce.

⁹⁴ V zákoně účinném do 1. 1. 2010 byl trestný čin podvodu upraven v ustanovení § 250, pojistný podvod v § 250a a úvěrový podvod v ustanovení § 250b.

⁹⁵ Stejný postup byl zvolen i u trestného činu zpronevěry dle § 206 tr. zák.

V první řadě jsem zjišťovala, v kolika případech a pro jaké trestné činy byl obžalovaný na základě obžalob či návrhů na potrestání podaných ze strany Okresního státního zastupitelství v Olomouci v období let 2009-2014 Okresním soudem v Olomouci pravomocně odsouzen k peněžitému trestu. Dále jsem vyhodnocovala, v kolika případech byl peněžitý trest uložen pro trestné činy proti majetku, na závěr jsem zařadila údaje o tom, v kolika případech byl peněžitý trest uložen pro trestný čin krádeže.

V nejvyšší míře došlo k uložení peněžitého trestu v prvním sledovaném roce – 2009. V roce následujícím dochází k poklesu o téměř 70 %, přičemž míra ukládání peněžitého trestu má kromě roku 2012 sestupnou tendenci. Ačkoli údaje za rok 2014 ještě nejsou kompletní, počet uložených peněžitých trestů v současné době je téměř osminásobně nižší než za rok 2009.

Za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky byl v roce 2009 Okresním soudem v Olomouci uložen peněžitý trest v 91 případech, což představovalo 61,49 % ze všech uložených peněžitých trestů. Ve 13 případech byl peněžitý trest uložen za trestný čin řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění dle § 180d zák. č. 140/1961 Sb., přičemž v dalších 14 případech šlo o uložení peněžitého trestu za trestný čin dle § 180d spáchaný v souběhu s trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 171 odst. 1 a v 5 případech v souběhu s trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 205 odst. 1, 2 zák. č. 140/1961 Sb. V roce 2010 byl peněžitý trest v nejvyšší míře uložen ve 12 případech za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 odst. 1, 2 tr. zák. a pomyslnou druhou příčku obsadil trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zák., když byl sankcionován peněžitým trestem v 11 případech. Zde je konkrétně doloženo, že soudy nejčastěji využívaly peněžitého trestu k sankcionování zmíněných trestných činů s ohledem na vývoj právní úpravy tr. zák a jejich právní kvalifikaci. Stejný vývoj můžeme sledovat i v letech 2011-2014, kdy kupříkladu v letech 2012 a 2013 byl ve více než 50% peněžitý trest uložen právě za trestný čin dle § 274 odst. 1, 2 tr. zák. Shodně jako v celorepublikovém měřítku nedosahuje podíl uložených peněžitých trestů za majetkovou trestnou činnost ani 10%. Výjimku představuje rok 2010, kdy byl peněžitý trest uložen za majetkovou trestnou činnost v 7 případech z celkového počtu 41. Za tristní lze označit rok 2013, kdy z celkově uložených 33 peněžitých trestů nebyl ani jeden odůvodněn majetkovou povahou spáchané trestné činnosti. V letošním roce nebyl dosud taktéž pravomocně uložen peněžitý trest za majetkovou trestnou činnost a lze pouze polemizovat, zda na tomto čísle do konce roku dojde k progresu.

Tabulka č. 7

	Uložen PT	PT za MTC (%)	PT za TČ krádeže
2009	148	11 (7,43%)	5
2010	41	7 (17,07%)	3
2011	31	3 (9,68%)	0
2012	46	3 (6,52%)	2
2013	33	0	0
2014⁹⁶	19	0	0

⁹⁶ Ke dni 5. 11. 2014.

5 Rozhodnutí Okresního soudu v Olomouci

Právě na základě výše uvedených čísel, která dokazují, že soudy při sankcionování majetkové trestné činnosti nepřistupují k ukládání peněžitého trestu, jsem se rozhodla, že se pokusím o posouzení rozsudků poskytnutých Okresním státním zastupitelstvím v Olomouci právě z hlediska správnosti uložené sankce. Všech 20 zkoumaných rozhodnutí se týká majetkové trestné činnosti, z toho v deseti případech byl uložen peněžitý trest a ve zbylých deseti nikoli. Rozbor jednotlivých rozhodnutí mi pomohl vytvořit si konkrétnější představu o skutkových okolnostech případů, osobách pachatelů a úvahách soudu při ukládání trestu. Jsem si plně vědoma, že léta studií a vědomosti nabyté při zpracování diplomové práce mi nemohou nahradit praxi a zkušenost soudců, nicméně i Nejvyšší soud se opětovně vyjadřuje k nevyužívání ustanovení § 39 odst. 7⁹⁷, což ostatně dokazují i poskytnuté statistické údaje.

5.1 Rozsudky, kterými nebyl uložen peněžitý trest

Jelikož za rok 2013 ani 2014 nebyl doposud Okresním soudem v Olomouci uložen jediný peněžitý trest za spáchanou majetkovou trestnou činnost, vybrala jsem si právě rozsudky z těchto konkrétních let, které zastupují skupinu rozhodnutí, kterými nebyl uložen peněžitý trest. Ani v jednom z deseti rozsudků, které mi byly poskytnuty, nenalézám uspokojivé objasnění majetkových poměrů pachatele, které se omezují pouze na zjištění, zda je obžalovaný zaměstnan, či nikoli. Ačkoli se ve všech případech jedná o majetkovou trestnou činnost, soud namísto uložení peněžitého trestu jako sankce hlavní či ve spojení s jiným trestem přistupuje k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo trestu OPP, což má sice v určitých případech reálné opodstatnění, avšak z žádného odůvodnění nevyplývalo, že by soud o uložení peněžitého trestu vůbec uvažoval nebo proč k němu nepřistoupil. Ačkoliv je každý případ svým způsobem specifický, lze nalézt určité společné rysy, co se hodnocení pachatelů týče. Ve většině případů se jedná o pachatele bez trvalého pracovního poměru, kteří byli opakovaně, a to i více než desetkrát, souzeni pro majetkovou trestnou činnost. Pouze v jediném ze zkoumaných případů měl pachatel zaměstnání a i z tohoto důvodu si jej dovoluji rozebrat podrobněji.

V prvním případě byl obžalovaný L. Č. odsouzen pro trestný čin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a), odst. 2 tr. zák. za použití § 62 odst. 1 a § 63 odst. 1 tr. zák. k trestu obecně prospěšných prací ve výměře 200 hodin. Obžalovaný u hlavního líčení uvedl, že má

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel. Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 9, s. 199-224.

vyživovací povinnost k jednomu dítěti a aktuálně pracuje jako řidič. K osobě obžalovaného bylo zjištěno, že v opisu RT má uvedeno celkem osm záznamů pro různorodou i majetkovou trestnou činnost a aktuálně vykonává uložený trest obecně prospěšných prací. Stejně jako u všech následujících rozsudcích soud argumentuje, že při ukládání trestu přihlédl k ustanovení § 39 tr. zák. a hodnotil povahu a závažnost spáchaných trestných činů, přihlédl k osobním, rodinným, majetkovým a dalším poměrům obžalovaného a k jeho dosavadnímu způsobu života a možnosti jeho nápravy, k jeho chování po spáchání skutku. Přitom hodnotil význam chráněného zájmu, který byl činy dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, polehčující a přitěžující okolnosti podle § 41 a § 42 tr. zák., osobu pachatele, míru jeho zavinění a pohnutku. S ohledem na to, že uložený trest obecně prospěšných prací (dále OPP) řádně vykonává a poškozenému byly odcizené věci vráceny beze zbytku, rozhodl se soud dát obžalovanému ještě možnost, aby nemusel znovu nastoupit do výkonu trestu a nepřišel o práci a uložil mu právě trest OPP.

Dle mého názoru bylo v tomto případě možné a myslím, že i vhodné, přistoupit k uložení peněžitého trestu, neboť spáchaný trestný čin byl svou povahou majetkový, odsouzený byl v pracovním poměru a ani z odůvodnění rozsudku nelze vyčíst, že by jej k činu přinutila tíživá či neúnosná finanční situace, ačkoli ani tento fakt by trestní čin nijak neospravedlňoval, ale lze jej vzít v potaz právě při ukládání konkrétní sankce. Ačkoli soud argumentuje, že jedním z důvodů, proč se uchyluje k uložení trestu OPP, je fakt, že odsouzený řádně vykonává již uložený trest OPP, což vyhodnocuji jako podklad pro stanovisko zcela odlišné. Jestliže jednou uložený trest OPP neodradil pachatele od uskutečňování další trestné činnosti a s jeho vykonáváním očividně nemá větší problém, nevidím důvod pro opětovné uložení této sankce. Právě naopak se domnívám, že většího výchovného i odstrašujícího efektu by bylo dosaženo prostřednictvím peněžitého trestu. I když soud uvádí, že přihlédl k majetkovým poměrům pachatele, nenacházím v rozsudku jedině bližší upřesnění pachatelovy ekonomické situace, kdy se soud spokojil pouze s vyjádřením obžalovaného, že pracuje jako řidič, bez doložení konkrétní výše měsíčního příjmu či dalších okolností, které by dopomohly ke skutečnému zjištění majetkových poměrů pachatele. V odůvodnění není ani zmínka, zda soud vůbec uvažoval o uložení peněžitého trestu, ačkoli ustanovení § 39 odst. 7 tr. zák. považuje tento postup za primární. Jak jsem již jednou uvedla, myslím si, že v tomto konkrétním případě bylo na místě pachateli uložit peněžitý trest a pokud soud dospěl k názoru opačnému, při nejmenším se měl s tímto vypořádat v odůvodnění rozsudku.

Druhý případ, kterým se hodlám zabývat podrobněji, byl projednáván soudem pro mládež, neboť jedním z obžalovaných byl mladistvý R. K. Obžalovaní byli uznáni vinnými, že

spáchali jednak přečin (provinění) krádeže dle ustanovení § 205 odst. 1 písm. a) tr. zák. a jednak přečin (provinění) porušování domovní svobody (§ 178 odst. 1 tr. zák.). Za to byl dospělý obžalovaný T. V. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání sedmi měsíců, přičemž výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců. Obžalovaný mladistvý byl odsouzen k úhrnnému trestnímu opatření odnětí svobody v trvání tří měsíců. Podle § 81 odst. 1 tr. zák. a § 33 odst. 1 ZSVM byl výkon trestního opatření podmíněně odložen na zkušební dobu 1 roku. K osobě dospělého pachatele bylo zjištěno, že je bez pracovního poměru v evidenci Úřadu práce. V rejstříku trestů má dva záznamy o předchozích odsouzeních, kdy obě odsouzení byla zahlazena, tudíž se na něj hledí, jako by nebyl soudně trestán. Obžalovaný mladistvý nebyl dosud soudně trestán, což lze hodnotit jako polehčující okolnost. V současné době studentem SŠP, obor autoelektrikář a je ve výchově matky. Tyto podmíněné tresty mají být dle slov soudu výstrahou, aby do budoucna žili řádným životem, jinak by soud rozhodl o přeměně těchto trestů na nepodmíněné. Co se týče sankcionování mladistvého pachatele, soud pro mládež ukládá peněžité opatření zásadně dle stejných podmínek, jaké tr. zák. stanovuje v § 67 až 69 pro dospělé pachatele. Rozdílem oproti úpravě v tr. zák. je stanovení požadavku, aby mladistvý byl v době rozhodnutí soudu výdělečně činný, anebo uložení peněžitého opatření umožňovaly majetkové poměry mladistvého. Nejsem si jistá, do jaké míry a zda vůbec zkoumal v tomto případě soud majetkové poměry mladistvého pachatele. I když není výdělečně činný, je možné, že si přivydělává sezonními brigádami. Navíc lze přistoupit i k uložení peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu v souladu s podmínkami stanovenými v ustanovení § 28 až 30 ZSVM. Je patrné, že soud opět v rozporu s ustanovení § 39 odst. 7 tr. zák. nepřistoupil k uložení sankce, která by pachatele postihla na majetku a pokud se mýlím, minimálně nejsem schopna z odůvodnění rozhodnutí vyčíst postoj odlišný.

Věřím, že ukládání peněžitého trestu za trestný čin krádeže či jiného majetkového deliktu u méně majetných pachatelů se jeví jako značně kontroverzní. Dovedu si však představit, že i uložení peněžitého trestu při samé dolní hranici možné výměry by mohlo mít u odsouzených pachatelů kýžený výchovný efekt, který by je mohl motivovat ke snaze zvýšit svoji finanční zaopatřenost. Je důležité zdůraznit, že zákon při ukládání peněžitého trestu umožňuje soudu zohlednit jak aktuální příjem, tak i příjem, který by pachatel mohl mít. Ze skutečnosti, že pachatel není zaměstnán, by se rozhodně nemělo automaticky dovozovat, že nejsou splněny podmínky pro uložení peněžitého trestu. Mnohem pravděpodobnější mi ovšem přijde nepochopení tohoto konceptu jak ze strany sankcionovaných pachatelů, tak i širší veřejnosti,

což dokládá i samotná praxe soudů, které se k ukládání peněžitého trestu za trestný čin krádeže a majetkové trestné činnosti jako takové uchylují pouze ojediněle.

5.2 Rozhodnutí, kterými došlo k uložení peněžitého trestu

V této podkapitole bych ráda přiblížila rozsudky, prostřednictvím nichž soud přistoupil k uložení peněžitého trestu. Dle mého názoru ideálně demonstrují situace, kdy je na místě právě uložení peněžitého trestu a s postupem soudu se zcela ztotožňují.

V prvním případě byl obžalovaný V. H. uznán vinným, že opakovaně navštívil v místě trvalého bydliště osoby, kterým za úplatu nabídl zařízení vrácení řidičského průkazu a vymazání, respektive nepřipsání trestných bodů v evidenční kartě řidiče. Za to požadoval finanční plnění v celkové výši 43 000 Kč, ačkoli věděl, že takové vymazání nebo nepřipsání není z jeho strany možné. K obohacení obžalovaného nedošlo, neboť ani v jednom ze dvou případů nedošlo k předání finanční částky. Za pokus trestného činu podvodu dle § 8 odst. 1 k § 250 odst. 1, 2 zák. č. 140/1961 Sb., byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu 2 let a dále byl obžalovanému uložen peněžitý trest ve výměře 40 000 Kč. Pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě zaplacen, byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců. Dle slov soudu byla obhajoba obžalovaného provedenými důkazy jednoznačně a bezpochyby vyvrácena. „Již samotné tvrzení obžalovaného o tom, že druhým lidem pomáhal aktivně při projednávání jejich dopravních přestupků a to zcela nezištně a pouze na základě toho, že se něco doslechl v restauraci, působí naprosto nevěrohodně a zvláště v dnešní době téměř neuvěřitelně. Snaha obžalovaného situovat sebe sama do pozice bezplatného ochránce práv občanů působí o to nevěrohodněji, pokud obžalovaný tvrdil, že zcela náhodně, od osob, které však nebyl schopen identifikovat, vyzískal zcela přesné údaje nejen o osobách svědků, ale i jejich přestupcích, popř. sankcích, které jim za ně byly uloženy a následně pak obžalovaný ve svém volném čase a zdarma jezdil po okrese Olomouc, snažil se vypátrat jednotlivé přestupce, které do té doby vůbec neznal a poté jim ze soucitu, vyvolaném vlastní negativní zkušeností, nabízel bezplatnou pomoc.“ Pachatel je podnikatelem a vlastní bezpečnostní agenturu. Motivem jednání obžalovaného byla ziskovost. Při úvaze o druhu a výměře trestu soud s ohledem na charakter projednávané činnosti uložil obžalovanému peněžitý trest ve výměře 40 000 Kč, kdy výše uloženého peněžitého trestu odpovídá přibližně finanční částce, kterou se snažil obžalovaný podvodným jednáním vylákat a o níž se chtěl podvodně obohatit. S ohledem na to, že byl odsouzenému uložený trest odnětí svobody přibližně v jedné čtvrtině

zákoně sazby podmíněně odložen, pokládám uložený peněžité trest za zcela adekvátní a nezbyvá mi než plně souhlasit s popsáním postupem soudu.

Ve druhém případě byl obžalovaný M. G. uznán vinným z přečinu podvodu dle § 209 odst. 1, 2, 3 tr. zák., čímž způsobil poškozenému škodu ve výši 215 000 Kč. K osobě obžalovaného bylo z opisu rejstříku trestů zjištěno, že byl v minulosti již 15krát soudně trestán, a to převážně pro podvodnou trestnou činnost. Předchozí odsouzení soud hodnotil jako přitěžující okolnost svědčící o výrazných sklonech obžalovaného k páčání tohoto druhu trestné činnosti a o velmi ztížených možnostech jeho nápravy. V kontextu s těmito skutečnostmi soud uvažoval i o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jako výraznou polehčující okolnost vyhodnotil fakt, že obžalovaný v mezidobí uhradil poškozenému částku 145 000 Kč a u hlavního líčení se zavázal prostřednictvím obhájkyň uhradit poškozenému i zbývající částku 70 000 Kč. Soud proto zcela mimořádně a dle mého názoru zcela správně uložil obžalovanému trest odnětí svobody v trvání 1 roku a 6 měsíců a výkon tohoto trestu ještě podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 2 let.

Dle slov soudu je uložení trestu, který není přímo spojen s odnětím svobody v projednávaném případě zcela výjimečné a hraniční, zejména ve vztahu k trestní minulosti obžalovaného a okolnostem projednávaného případu. I přesto při úvaze o trestu převážilo u soudu to, že obžalovaný v případě podmíněného trestu bude nepochybně výrazně nucen formou uloženého omezení k tomu, aby poškozenému skutečně plně uhradil i zbývající část škody. V případě nepodmíněného trestu by dobrovolná náhrada zbývající části škody poškozenému byla nereálná. Soud při svých úvahách zvolil tento postup při ukládání trestu i s ohledem na věk poškozeného, který ve svém stáří nepochybně ocení, že mu bude škoda v plném rozsahu odčiněna, naproti tomu, kdyby byl obžalovaný pouze ve výkonu trestu odnětí svobody. S ohledem na povahu trestného činu soud navíc obžalovanému uložil peněžité trest ve výměře 45 000 Kč, neboť uložení pouhého podmíněného trestu odnětí svobody by bylo zcela neadekvátní a v rozporu s praxí obecních soudů. Dle soudu je výše peněžitého trestu plně odpovídající okolnostem případu a majetkovým poměrům pachatele, který byť je formálně nezaměstnaný, tak mu nečiní větší potíže vyplatit poškozenému celou částku 215 000 Kč v hotovosti. Jako náhradní trest odnětí svobody pro případ nezaplacení peněžitého trestu uložil soud obžalovanému trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců. Soud v odůvodnění uvádí, že při uložení trestu vzal v potaz i závěrečnou řeč státního zástupce a tímto postupem došel k výše uvedenému konkrétnímu trestu.

Obě rozhodnutí pocházejí od JUDr. Aleše Vašků a jsou výsledkem brilantních argumentačních a logických schopností odrážejících se v celkové struktuře a obsahu

rozsudků. Jsou pro mě pomyslným vzorem odůvodnění, která nepřebírají formulářové vzory, ale právě naopak vystihují specifické okolnosti jednotlivých případů a zároveň jsou i zcela v souladu s ustanovením § 39 odst. 7, které jak bylo v předchozích částech prokázáno, soudy berou v potaz jen velice ojediněle.

Závěr

Jak tvrdí JUDr. Lumír Crha „ Každé lidské snažení má zpravidla nějaký účel. Zjevný nebo zastřený, přiznaný nebo tajený. Účel může být téměř metafyzický nebo naopak velmi všední. Účelem tedy může být to, že si to přejí duchové nebo bohové, že to vyžaduje čest, že národ žádá oběti. Účelem může ale také být, aby něco fungovalo, abychom dosáhli nezbytných změn nebo abychom před změnami uhájili přítomné hodnoty. Rovněž od trestu vzešlého z trestního řízení se očekává nějaký účel.“⁹⁸

Svůj účel má i tato diplomová práce. Konkrétní cíle jsou vymezeny v rámci úvodu diplomové práce – tedy obsáhnout účinnou hmotněprávní i procesněprávní úpravu peněžitého trestu dle zákona č. 40/2009 Sb. a jeho komparaci oproti předchozí právní úpravě obsažené v zákoně č. 140/1961 Sb. Opominuty nebyly ani dílčí novelizace, které se promítají do stávající právní úpravy peněžitého trestu. Z důvodu komplexnosti dané problematiky jsem zařadila i podkapitoly věnující se ukládání peněžitého trestu mladistvým pachatelům a právníkům osobám a dále srovnání s účinnou právní úpravou ve Slovenské republice.

Na tomto místě si dovoluji zdůraznit z mého pohledu nejzajímavější a bohužel často i nejproblematictější aspekty účinné právní úpravy, které se odrážejí v četnosti ukládání peněžité sankce ze strany soudů. I když je peněžitý trest považován za jednu z nevýznamnějších alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, míra jeho využívání (jak je prokázáno v kapitole č. 4) vykazuje klesající tendenci.

Za nejvýraznější novinku ve vztahu k výměře peněžitého trestu lze považovat zavedení systému denních sazeb, který byl inkorporován do českého právního řádu zákonem č. 40/2009 Sb. Osobně si dovoluji tuto konstrukci hodnotit vesměs kladně. Souhlasím, že soud by při svých úvahách o výši peněžitého trestu měl vzít v potaz nejen skutečný nebo možný příjem pachatele, ale i další faktory, které pomáhají dotvořit celkový obraz majetkových poměrů pachatele. Zejména pokud jde o nezaměstnané pachatele, dovoluji si navrhnout, aby soud zhodnotil, jakého pracovního místa a finančního ohodnocení je pachatel reálně schopen dosáhnout. Fakticita nezaměstnanosti by neměla automaticky vést k závěru o nedobytnosti peněžitého trestu. Na základě rozsudků, kterými došlo k uložení peněžitého trestu, jsem vyhodnotila, že ve fázi určení výše denní sazby peněžitého trestu soud postupuje opačným způsobem, než který požaduje tr. zák. V ideálním případě by měl soud nejprve určit počet denních sazeb s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a

⁹⁸ CRHA, Lumír. Účel trestu z pohledu státního zástupce. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 23.

následně výši denních sazeb se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Ve většině případů se však výše peněžitého trestu odvíjela od rozsahu škody způsobené trestným činem a soud tak po stanovení finální výše trestu přistoupil k rozpočítávání výše denní sazby.

Jedním z primárních cílů sankční politiky je tzv. depenalizace (v praxi uskutečňována prostřednictvím snižování počtu ukládaných nepodmíněných trestů odnětí svobody), což se výrazně promítlo zejména v novele č. 390/2012 Sb., která zavádí možnost přeměny nevykonaného peněžitého trestu na trest domácího vězení nebo OPP. Jasným motivem bylo snížení počtu vězněných osob, které do jisté míry došlo svého naplnění v kontroverzní amnestii bývalého prezidenta Václava Klause. V intencích úpravy přeměny peněžitého trestu však ze strany zákonodárce postrádám důslednost i systematičnost, která byla z mého pohledu upozaděna snahou oddálit výkon peněžitého trestu. Soudu nejsou uspokojivě stanovena jasná a konkrétní pravidla, kdy vůbec může přistoupit k přeměně peněžitého trestu, a vzápětí narážíme na úskalí v podobě absence přepočtového pravidla vztahujícího se k přeměně peněžitého trestu na domácí vězení nebo OPP. V rámci podkapitoly 2.4 jsem podrobněji rozvedla možný postup soudu v případě, pokud přistoupí k přeměně peněžitého trestu.

Další, neméně diskutabilní konstrukci spatřuji v náhradním trestu odnětí svobody. Účinná právní úprava je v tomto ohledu pro soud značně komplikovaná a klade na něj břemeno v podobě prokazování nebezpečí, že by výkon peněžitého trestu mohl být zmařen. Došlo ke dvojnásobnému zvýšení maximální možné hranice stanovené pro výši náhradního trestu odnětí svobody ze dvou let na čtyři roky. V tomto směru bych uvítala, pokud by došlo k navýšení hranice náhradního trestu odnětí svobody na pět let, což považuji za transparentnější vzhledem k výměře trestu odnětí svobody, kterou lze uložit pachateli za přečin. Opětovnou absencí přepočítací klauzule pro výměru náhradního trestu odnětí svobody hodnotím jako navršující se argument pro soud, proč při sankcionování pachatele sáhnout po jiném alternativním trestu.

V souvislosti s výkonem peněžitého trestu, jehož realizaci účinná právní úprava oddaluje dle mého názoru uměle vytvořenými mezikroky, dochází k oslabení důvěry v efektivitu peněžitého trestu jak ze strany soudu, tak ze strany státních zástupců. V situaci, kdy právě peněžitý trest je nejdůležitější majetkový trest, volá Nejvyšší soud po změně praxe soudů, které tento trest ukládají jen ojediněle. Ustanovení § 39 odst. 7 tr. zák. zavazuje soud, aby v případě, že pachatel získal nebo se snažil získat trestným činem majetkový prospěch, obligatorně zohlednil při stanovení druhu trestu a jeho výměry. Odpovídající využívání § 39 odst. 7 tr. zák. by bylo možné dosáhnout i prostřednictvím zvýšené aktivity státních zástupců v průběhu navrhování uložení přiměřeného trestu majetkové povahy ve vhodných případech.

Myslím si, že by bylo značně přínosné, pokud by v případě, kdy soud neuloží navrhanou sankci za konkrétní majetkový delikt, státní zástupci ve větší míře využívali opravné prostředky, kde dle jejich uvážení soud nepostupoval v souladu s ustanovením § 39 odst. 7.

V pořadí čtvrtá kapitola obsahuje zhodnocení míry ukládání peněžitého trestu od roku 2009 v poměru k celkovému počtu odsouzených pachatelů, dále se věnuje peněžitému trestu ve vztahu k majetkové trestné činnosti s konkrétním zaměřením na nejčastěji sankcionovaný majetkový delikt krádeže. Na závěr jsem zařadila vyhodnocení dat o ukládání peněžitého trestu v okrese Olomouc. Tato kapitola byla vypracována s cílem zjistit, zda je zmiňované ustanovení § 39 odst. 7 promítáno do praxe soudů. V tuto chvíli musím konstatovat, že soudy mnohem častěji přistupují k ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo trestu OPP a zákonný postup stanovený v § 39 odst. 7 tr. zák. tak zůstává bez odezvy.

Poslední kapitola je vyústěním rozboru 20 rozsudků, kterými byla sankcionována majetková trestná činnost. Jednotlivá rozhodnutí mi napomohla k vytvoření reálnější představy o skutkových okolnostech případů, osobách pachatelů i úvahách soudu při ukládání trestů. Nezbyvá mi než uzavřít, že soudy ve většině případů nerespektují ustanovení § 39 odst. 7 tr. zák., a pokud ano, nenašla jsem k opačnému závěru dostatečnou oporu v odůvodnění poskytnutých rozsudků. Ke stejnému závěru dochází i Nejvyšší soud a současně o tom vypovídají i zpracované statistické údaje na základě podkladů ministerstva spravedlnosti.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár. I. diel.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1136 s.
- ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci).* Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. 163 s.
- FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou.* Praha: Linde, 2010. 1317 s.
- FENYK, Jaroslav SMEJKAL, Ladislav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář.* 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 184 s.
- JELÍNEK, Jiří, HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou.* 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2013. 256 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s.
- KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí v systému trestněprávních sankcí.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 272 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 797 s.
- KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s.
- LATA, Jan. *Účel a smysl trestu.* 1. vydání. Praha: LexisNexis, 2007. 114 s.
- NEZKUSIL, Jiří. *Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody (Helsinki 26. – 28. 9. 1987).* Praha, 1989. 30 s.
- NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010.* Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010. 838 s.
- SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva.* 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. 283 s.
- SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s.

- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3632 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 988 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 416 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 464 s.

Příspěvky ze sborníků

- GREGUŠOVÁ, Andrea. Peňažný trest ako sankcia ukladaná fyzickým a právnickým osobám. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Praha: Leges, 2014, s. 414 – 431.
- KALVODOVÁ, Věra. Alternativní sankce a nová kodifikace trestního práva hmotného. In KUČHTA, Josef (ed). *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 17. 4. 2000: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 132 - 141.
- LUBELCOVÁ, Gabriela. Teoretické a aplikačné pozadie modelu restoratívnej spravodlivosti. In *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Praha: Leges, 2014, s. 73- 94
- STRÉMY, Tomáš. (ed.): *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Praha: Leges, 2014, s. 544.
- VANDUCHOVÁ, Marie. Peněžitý trest – praxí nedocenená alternativa trestu odnětí svobody?. In VANDUCHOVÁ, Marie (ed), GŘIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 421-432.

Články z časopisů

- CRHA, Lumír. Účel trestu z pohledu státního zástupce. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 23-30.
- HRUDKA, Josef. Místo mediace a alternativního řešení trestních věcí v sociální prevenci kriminality. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2007, č. 4, s. 81-87.
- DEMETER, Miroslav. Peňažný trest ako význačná alternatíva k trestu odňatia slobody v probačnej a mediačnej službe a činnosť probačného a mediačného úradníka pri kontrole jeho výkonu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 3, s. 443-444.
- LATA, Jan. Tresty alternativní a nepodmíněné. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 8-22.
- NOVOTNÝ, Oto. Alternativy uvěznění. *Právní praxe*, 1993, roč. 41, č. 2, s. 66-74.
- SOUKUP, Pavel. Peněžitý trest. *Trestní právo*, 2007, roč. 12, č. 9, s. 24-33.
- ŠÁMAL, Pavel. Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 9, s. 199-224.
- ŠČERBA, Filip. Využívání alternativních opatření v praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 6, s. 138-142.
- ŠÍDOVÁ, Dagmar. Výkon náhradního trestu odnětí svobody. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 8, s. 410.
- VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander. Trestní opatření v trestních věcech mladistvých. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 3, s. 66.

Internetové zdroje

- *Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR z let 2009 až 2013* [online]. portal.justice.cz, [cit. 5. října 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.
- *Sněmovna podpořila širší možnosti odčerpávání majetku pachatelům*. [online]. epravo.cz, [cit. 8. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/snemovna-podporila-sirsi-moznosti-odcerpavani-majetku-pachatelum-95979.html>>.
- *Žádost o povolení splátek peněžitého trestu*. [online].pravnik.cz, [cit. 15. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.pravnik.cz/vzory-smluv/i-59-zadost-o-povoleni-splatek-peneziteho-trestu.html>>.

- *Obecně o trestním zákoníku*. [online].reformajustice.cz, [cit. 2. října 2014]. Dostupné na <<http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/obecne-o-trestnim-zakoniku.html>>.

Právní předpisy

- zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů,

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 2. 1983, sp. zn. 11Tz 3/83.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. září 1966, sp. zn. 8 Tz 47/66.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 2. 1999, sp. zn. 3 Tz 163/1998.
- Rozsudek Najvyššieho súdu v Bratislave ze dne 17. 2. 1977, sp. zn. 2 Tzf 3/76.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 4. května 1973, sp. zn. Tpj 2/73.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 1996, sp. zn. 2 Tzn 13/96.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2011, sp.zn. 8 Tdo 1409/2011.

Shrnutí/Abstract

Shrnutí

Tato diplomová práce pojednává o institutu peněžitého trestu, jako jedné z alternativ nepodmíněného trestu odnětí svobody. V rámci první kapitoly je peněžitý trest zařazen v systému alternativních opatření. Stěžejní a kvantitativně nejrozsáhlejší kapitola obsahuje komplexní hmotněprávní i procesněprávní úpravu peněžitého trestu dle účinné právní úpravy, dále komparaci s předchozí právní úpravou a zhodnocení dílčích novelizací. Třetí kapitola se zabývá srovnáním české právní úpravy peněžitého trestu s právní úpravou existující ve Slovenské republice. Následuje statistické zpracování ukládání peněžitého trestu v České republice, dále ukládání peněžitého trestu v souvislosti s majetkovou trestnou činností a ukládání peněžitého trestu v okrese Olomouc. Na závěr poslední, pátá kapitola rozebírá konkrétní rozhodnutí Okresního soudu v Olomouci, v souvislosti s majetkovou trestnou činností, s cílem zhodnotit opodstatněnost uložené sankce.

Abstract

The diploma thesis deals with the issue of institute of financial penalty as one of the alternatives to unconditional sentence of imprisonment. In the first chapter, financial penalty is defined in the system of alternative measures. The second chapter that is fundamental and quantitatively longest one, contains complex substantive and procedural aspects of financial penalty under the applicable legislation as well as a comparison with the previous legislation and evaluation of partial amendments. The third chapter compares the Czech financial penalty legislation with the existing legislation of the Slovak Republic. In addition, the thesis focuses on statistical data about the imposition of financial penalty in the Czech Republic, and furthermore, impositions of financial penalty linked to the crimes against property, and lastly, imposition of financial penalty in the Olomouc district. Finally, the fifth chapter analyses the specific decisions of the District Court in Olomouc linked to the crimes against property with aim to evaluate the merits of the sanctions imposed.

Seznam klíčových slov/List of keywords

Seznam klíčových slov

- alternativní tresty
- peněžitý trest
- restorativní justice

List of keywords

- alternative sentences
- financial penalty
- restorative justice